

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
«Розповіді про животрепетне» Зображення насильства і травми у
романі Маргарет Етвуда «Оповідь служниці»

Балог Борборо Степанівна

Студентка IV –го курсу

Освітня програма: 014 Філологія «Мова і література угорська»

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 7 /27 жовтня 2020 року

Науковий керівник:

Чордаш Василь Васильович

Викладач

Завідувач кафедрою філології:

Берегсасі Аніко Ференцівна

доктор габілітований, доцент, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота

**«Розповіді про животрепетне» Зображення насильства і травми у
романі Маргарет Етвуда «Оповідь служниці»**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Філологія «Мова і література угорська»

Балог Борборо Степанівна

Науковий керівник: **Чордаш Василь Васильович**

Викладач

Рецензент: **Пенцкофер Іван Іванович**

кандидат наук, доцент

Берегове
2021

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

Elmesélni a feldolgozhatatlant. Erőszak és trauma Margaret Atwood A szolgálólány meséje című regényében

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés/mesterképzés

Készítette: Balogh Barbara

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 014 Filológia «Magyar nyelv és irodalom»

Témavezető: Csordás László

tanársegéd

Recenzens: Penckófer Janás

kandidátus, docens

Зміст

ВСТУП	6
I. ЖИТТЯ ТА ТВОРЧИСТЬ МАРГАРЕТ ЕТВУД	7
1.1 Дитинство та юність	7
1.2 Вчителька і поетеса/ письменниця	9
1.3 Фокус: жінки	11
1.4 Успіх та всевітня слава.....	16
1.5 Літературні стилі та теми	20
II. Оповідь СЛУЖНИЦІ	22
2.1 Сприймання твору в літературі.....	22
2.2 Дистопія з точки зору жінки.....	25
2.3 Оповідь про приховану диктатуру	29
2.4 Служниці на екрані.....	35
2.5 Відмінності між книгою та серіалом	40
III. РОЗПОВІСТІ ПРО НЕВИМОВНЕ	42
3.1 Біблійний контекст	42
3.2 Роль жінок та чоловіків у Галааді.....	46
3.3 Тіло як «жива чаша».....	52
3.4 Церемонія зачаття.....	57
3.5 Материнство. Ритуал народження	60
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	66
РЕЗЮМЕ	72

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	6
I.Margaret Atwood nyomában	7
1.1 Gyermek és ifjú kor	7
1.2 Tanár és költő/író.....	9
1.3 Fókuszban a nők	11
1.4 Siker és világhír	16
1.5 Irodalmi stílusok és témák.....	20
II.A SZOLGÁLÓLÁNY MESÉJE	22
2.1 A mű fogadtatása az irodalomban	22
2.2 Disztópia női szempontból	25
2.3 Mese egy álcázott diktatúráról.....	29
2.4 Szolgálólányok a képernyőn.....	35
2.5 A regény és sorozat közötti különbségek	40
III.ELMESÉLNI A FELDOLGOZHATATLANT	42
3.1 Bibliai kontextus.....	42
3.2 A nők és férfiak szerepe Gileádban	46
3.3 A női test, mint „élő kehely”	52
3.4 Fogantatási szertartás.....	57
3.5 Anyaság. A szülés, mint rituálé	60
ÖSSZEFOGLALÁS	64
FELHASZNÁLT IRODALOM	66
REZÜMÉ	72

Bevezetés

Az irodalom jelentős hatással bír az emberek életére, ez mindig is így volt, és remélhetőleg így is lesz. Különösen akkor, amikor a disztópiák virágkorukat élik, amit néhányan az elmúlt évtizedek rémisztő politikai és társadalmi történéseivel indokolnak. Talán ebben a közhangulatban vált oly ismertté és feledhetetlenné Margaret Atwood *A szolgálólány meséje* című műve is. Bár az alkotás 1985-ben született, csak 2017-ben robbant be a köztudatba sorozat-adaptációjával, ahol a képernyőn is megismerhettük a mesélőt, Gileádot, a rá szabott elvárásokat, a kényszert és az alávetettséget is egyaránt.

Az irodalomban pedig van egy felhatalmazott nyelv, mint kifejezőeszköz arra, hogy az megjelenítse az ember belső világát. Margaret Atwood kiválóan tudja ezt produkálni írásain keresztül, jelen mű esetében is, hiszen úgy kerülünk közel a regény mondanivalójához, hogy narrátora beavat minket: emlékeibe, önvizsgálatába, fájaldalmába.

Szakdolgozatom témája pedig pont a szolgálólány köré összpontosul. Azért választottam ezt a témát, mert úgy gondolom, hogy rendkívül érdekes és provokatív kérdéseket feszeget az alkotás. Maga a női test és annak funkciói a XX-XXI. században, a gyermekvállalás és az anyaság is rendkívül megosztó meglátásokat szül a regény kapcsán. Véleményem szerint felkavaró olvasmányról van szó, mely olvasóját nem hagyja katarzisz nélkül. Legyen szó szánalomról, szomorúságról, dühről vagy akár félelemről.

Választásom indokolja az is, hogy szerettem volna mélyebb ismeretet kapni a műben megjelenített világról és az ott lévő nők szerepköreiről, érzelmeiről és vívódásairól.

Dolgozatomban átfogó képet szeretnék kapni a nőket körülvevő totalitárius államról, melybe belekényszerítették őket. Fő célom pedig a narrátor megismerése, „meséjén” keresztül. Főként a női elnyomásra, erőszakra, a traumára és az alávetettségre fókuszálva. Legfőként pedig az a kérdés foglalkoztat, hogy:

Meg lehet-e békélni egy olyan jelennel, melyből menekülni képtelenség?

El lehet-e mesélni a feldolgozhatatlant?

A szakirodalommal nem volt könnyű dolgom, ugyanis magyar nyelvű tanulmányokból nem túl sok áll rendelkezésre. Leginkább megbízható internetes forrásokból hivatkoztam olykor magyar, angol és néha orosz nyelvű forrásra is. Viszont nagy segítségemre voltak: Kisantal Tamás *Je suis Offred: A szolgálólány meséje politikai értelmezései és felhasználásai*, illetve Bényei Tamás *Női antiutópia* című tanulmányok.

I. MARGARET ATWOOD NYOMÁBAN

1.1 Gyermek és ifjú kor

Margaret Eleanor Atwood kanadai költő és regényíró 1939. november 18-án született Ottawában.¹ „Kulturális és irodalmi rocsztár”, „nemzetközi kincs”, „a kanadai irodalom nagyasszonya”, „irodalmi zseni” – csak hogy pár említést tegyek arról, melyeket Margaret Atwood kapott az elmúlt években.² A kanadai író nő korunk egyik legsokoldalúbb irodalmi személye, hiszen változatos műfajokban alkotott/alkot, a versektől a regényekig, a tudományos fantasztikus irodalmi zsánertől egészen a rémregényekig.

Margaret Atwood ötvennél több regény, verses- és esszékötet szerzője. Műveit több mint negyven nyelvre fordították le. Alkotásai nemcsak műfajilag, de témáiban is változatosak. Kanada nemzeti identitása, az Amerikai Egyesült Államok és Európa kapcsolata. Környezetvédelem, emberi jogok, a nőiség társadalmi felfogása mind szerepel írásaiban. A női test művészeti megjelenítése, a nők gazdasági és társadalmi kihasználtsága, illetve a nők és a férfiak kapcsolatát is tárgyalja műveiben.³

Édesapja, Carl Atwood erdei entomológus volt, ami azt jelenti, hogy nem mindennapi gyermekkorban nőtt fel, gyakran utazott és sok időt töltött vidéki régiókban, ami a későbbiekben inspirálta környezeti tevékenységét. Még gyerekként is Atwood érdekei szolgálták karrierjének kivirágzását.⁴ A mítosz szerint az „erdőben” nevelkedett.⁵ Margaret úgy fogalmaz, hogy „zsoldos kisgyerek” (*a mercenary little kid*) volt.⁶

Szüleivel és testvéreivel minden tavasszal elvonultak a természetbe és csak ősszel tértek vissza városukba. Máig is a vadont tartja szülővárosának. A szabadban töltött időt és a természetet egy életre a szívébe zárta. Akkortájt sem mozi, sem televízió nem volt, így a könyvek kerültek elő szórakozásként. A szülők is úgy tartották, hogy jobb a gyerekeket nem zargatni, hiszen akkor nincs módjuk kiteljesedni, és megtalálni azt, mit szeretnének a

¹ Prah! Amanda, *Biography of Margaret Atwood, Canadian Poet and Writer*, 2020 <https://www.thoughtco.com/biography-of-margaret-atwood-canadian-writer-4781945> (letöltve:2021.03.02)

² Fekete Judit, *Nők vörös köpenyben, fehér főkötővel – Megnéztük a Margaret Atwood filmet*, 2021 <https://noivalto.hu/5-perc-szunet/korlatok-nelkul/margaret-atwood-a-szavak-erejevel-dokumentumfilm-a-szolgalolany-meseje-negyedik-evad/> (letöltve: 2021. 04.06)

³ Talabér Dominika, *Nobel-esélyesek: Margaret Atwood*, 2017 <https://litera.hu/magazin/osszeallitas/nobel-eselyesek-margaret-atwood-78009.html> (letöltve:2021.04.02)

⁴ Prah! Amanda, i.m.,2020

⁵ Elmhirst Sophie, *Margaret Atwood, The unexpectedly optimistic outlook of Canada's uncannily accurate foreteller of times ahead*, 2019. <https://thegentlewoman.co.uk/library/margaret-atwood> (letöltve:2021.04.5)

⁶ Uo.

legjobban csinálni. Atwood a későbbiekben szatirikus rajzokat is készített hobbiból, álnév alatt.⁷

Első, maga illusztrált regénye egy kis hangyáról szól, amit mindössze hét évesen írt. A szabados erdei élet után nehéz volt hozzászoknia 8 évesen az iskolához, amit Torontóban kezdett el. Néhány könyvében utalásokat találhatunk az iskolai zaklatások következményeire, viszont semmi jele annak, hogy nem érezte volna jól magát. Maximum arról beszél interjúiban, hogy ott találkozott azzal a bizonyos való világgal. Például a lányok sznobériájával, prűdériájával, és a pletykával. Viszont okosságával magasan kitűnt a többiek közül. Olyannyira gyorsan haladt tanulmányaival, hogy 12 évesen a 15 évesek osztályába sorolták. Ezt azonban nem viselte túl jól. Fáradsággal küszködött és apjától örökölt szívbetegségének jeleit is érezte (*Faulty Heart* című, korai versében vall erről).⁸

Bevallása szerint pontosan emlékszik arra, amikor egy focipályán keresztül indult hazafelé középiskolás korában, és döntötte el, hogy ő író lesz. A fejében megszületett egy vers, amit le is írt egy papírra, és úgy gondolta ez az egyetlen dolog, amivel egész életében foglalkozni szeretne. Szülei a hír hallatán, nem repdestek az örömtől, hiszen akkoriban nem igazán lehetett megélni az írásból.⁹ Családjának sem volt túl könnyű, hiszen a kis Margaret 1939-ben született háborús időszakban, aki meg tanulta értékelni a legalapvetőbb dolgokat és nem pazarolni semmit. Szülei jól tudták, hogy az élet pokolian nehéz lehet, és azt szerették volna, hogy gyermekeiknek jobb életül legyen, és képesek legyenek eltartani magukat.¹⁰

Szülei, tudósként lányukat is próbálták a botanika irányába vezetni, és Margaret hiába tett vizsgát tizenharmadik osztály végén botanikából, zoológiából és kémiából is, az angol irodalom szakra jelentkezett. Emellett pedig színjátszást, vitakultúrát és újságírást is tanult.¹¹

⁷Oravecz Éva Csilla, *Margaret Atwood, aki megalkotta a szolgálólányt*, 2019. <https://www.noklapja.hu/olvasnivalo/2019/09/17/margaret-atwood-aki-megalkotta-a-szolgololanyt/?fbclid=IwAR2IhCPs2H3ywuHsNoqynzraX2Lk8oq2TOLoe1BCTiyflqEoYmiiXTJxeYI> (letöltve: 2021.03.29)

⁸Bányász Attila, *Margaret Atwood okosabb volt, mint bárki a Harvardon*, 2021. https://konyvesmagazin.hu/nagy/margaret_atwood_a_szavak_ereje_dokumentumfilm.html (letöltve:2021.04.01)

⁹ Prah Amanda, i.m.,2020

¹⁰ Elmhirst Sophie, i.m.,2019

¹¹ Talabér Dominika, i.m.,2017

1957-ben végzett a torontói *Leaside-i Leaside High School*-ban. A Középiskola elvégzése után a torontói egyetemre járt, ahol versekkel és cikkekkel bombázta el az iskola irodalmi folyóiratát, emellett pedig tagja volt egy színházi társulatnak is.¹²

A Victoria Egyetemen kapott négy év után diplomát. Atwood ösztöndíjjal került a Harvard Egyetemre, viszont doktorátusát sosem nem kapta meg.¹³

Legjobb barátjának elmondása szerint az egyetemen szürke, átlagos lánynak tűnt. Legalábbis elsőre úgy tűnhetett, aztán viszont elég hamar kiderült milyen zűrös figura, aki mindenhol kinyilvánítja véleményét. A srácok nagy része ezért is kerülte a balhész, szabad szájú lányt. „*Okosabb volt, mint bárki a Harvardon*”- állítja róla barátja. Margaret ezt nagyon is jól tudta magáról, és a Harvarddal is állandó harcban állt. Volt az egyetemen egy bizonyos Lamont Könyvtár, ami akkoriban a csak férfiak számára volt hozzáférhető, ő pedig költőként vágyott a modern költészet után.¹⁴

1.2 Tanár és költő/író

Margaret úgy gondolta, hogy az írás mellett lesz egy stabil munkája, az írást pedig hobbiként fogja kezelni. Ez hosszú éveken keresztül így is volt, hiszen a főállású munkája mellett szabadidejét írással töltötte.¹⁵

Az 50-es évek tájékán viszont nem volt könnyű nőnek lenni. Legalábbis olyan szempontból nem, hogy míg a férfiak előtt számtalan lehetőség állt, hogy kiteljesítsék magukat, a nők mindössze öt alternatíva közül választhattak: stewardess, titkárnő, tanár, nővér és háztartási közigazdász. Atwood az utóbbi mellett döntött, viszont közben kiderült, hogy egyébről sem szól, csak a házimunkáról és a főzésről, az pedig nem az ő világa.¹⁶

Kevesen tudják róla, viszont egy kávézóban is dolgozott pultosként és pénztárosként, amit gyűlölt. Nem az italok felszolgálásával volt problémája, hanem a pénztárgéppel, és az ezt illető foglalkozást is megvetette. Olyannyira, hogy esszé is készült róla, „*Ka-Ching!*” címmel, melyben részletesen beszámol munkájáról illetve főnöke karakteréről is egyaránt.¹⁷

¹² Uo.

¹³ Bányász Attila, i.m.,2021

¹⁴ Uo.

¹⁵ Prahl Amanda, i.m.,2020

¹⁶ Oravecz Éva Csilla, i.m., 2019

¹⁷ Gourley Piper , *The former day jobs of famous writers*, 2020 . <https://www.nowherebookshop.com/former-day-jobs-famous-writers> (letöltve: 2021.04.05)

Korai költészet és tanári karrier (1961-1968)

- *Double Persephone* (1961)
- *The Circle Game* (1964)
- *Expeditions* (1965)
- *Speeches for Doctor Frankenstein* (1966)
- *The Animals in That Country* (1968)

1961-ben jelent meg Atwood első verseskötete *Double Persephone* címmel. A szakma jó fogadtatásban részesítette gyűjteményét, méghozzá olyannyira, hogy *EJ Pratt*-éremmel jutalmazták, mit a modern kor egyik legjelentősebb kanadai költőjéről neveztek el. Pályafutásának korai szakaszában főleg költői munkájára és a tanításra összpontosított leginkább.¹⁸

1960-as évek Atwood költészetének virágkora, eközben pedig az egyetemen is dolgozott. Az évtized folyamán három különálló kanadai egyetemen is tanított, és csatlakozott az angol tanszékekhez.¹⁹

Kitűnő tanári karrierre tett szert. Dolgozott a *British Columbia* Egyetemen (1964-65), a *Sir George Williams* Egyetemen, a *Concordia* Egyetemen (1967-68) és a *York* Egyetemen (1971-72) is egyaránt.²⁰

Atwood tanári karrierjét nem befolyásolta az írásban való tevékenykedés. Az 1965-ös és 1966-os év különösen termékeny volt, ugyanis három verseskötetet adott ki kisebb sajtókkal: *Kaleidoscopes Baroque: a poem; Talismans for Children, and Speeches for Doctor Frankenstein*, mindezeket a *Cranbrook* Művészeti Akadémia adta ki. 1966-ban publikálta *The Circle Game* című gyűjteményét. Ugyanebben az évben nyerte el a rangos főkormányzói irodalmi díját a költészetért. Ötödik gyűjteménye, az *The Animals in That Country* 1968-ban ismert meg a világ.²¹

Magánéletében viszont nem volt szerencséje, ami az első férjével való kapcsolatát illeti. 1968-ban egy amerikai író, Jim Polko feleségeként ismert. Házasságuk viszont nem hozott gyermeket, öt évvel később, 1973-ban pedig el is váltak. Nem kellett túl sok idő, hogy újra rátaláljon a nagy Ő, Graeme Gibson kanadai regénytársa személyében.²²

¹⁸ Prahl Amanda, i.m.,2020

¹⁹ Uo.

²⁰ Godard Barbara, *Margaret Atwood*, 2013. <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/margaret-atwood> (letöltve: 2021.04.10)

²¹ Prahl Amanda, i.m.,2020

²² Talabér Dominika, i.m.,2017

Soha nem házasodtak össze, viszont 1976-ban gyermekük született, Eleanor Atwood Gibson, és Gibson 2019-es haláláig éltek együtt.²³

Megismerkedésük sem szokványos történet. Atwood egy összejövetelel szólította meg a férfit azzal, hogy legutóbbi írásáért ő érdemelte volna jobban a főkormányzói díjat. Gibsonnak egyből megtetszett a nő egyenessége.

Ebben az időszakban a kanadai írók körében az elvándorlás volt divatban. Atwood még is otthon maradt, és ennek köszönhetően Gibsonnal és néhány társával megalapították a kanadai írók szövetségét. A kanadaiak nem igazán olvastak kanadai irodalmat, s nekik ezen hozzáállásukon sikerült változtatni.

Közben Gibson és Atwood egyre közelebb került egymáshoz, szerelmük több mint negyven évig tartott. A férfi haláláig.²⁴

1.3 Fókuszban: a nők

Margaret Atwood nevére eszünkbe juthat, az elmúlt évek egyik legsikeresebb regénye, illetve a történet alapján készült népszerű sorozat is, *A szolgálólány meséje*. Viszont munkássága nem csupán ennyiben merül ki.²⁵

Ami korai regényeit illeti, egyértelműen feminista üzenettel bírnak. A tiltakozás fikciós kategóriájába sorolhatóak, viszont ez nem túlzottan befolyásolja művészi értéküket. Atwood, ahogyan más feminista írók is, szintén aggódik annak bizonyításán, hogy a nők lehetőségei súlyosan korlátozottak és a nyugati társadalmakban kétségkívül elnyomásban részesülnek. Több regényének is ez az alaptémája, alapkonfliktusa.²⁶

Atwood karrierje első évtizedében kizárólag versek kiadására összpontosított, és ez sikeresen is működött. 1969-ben viszont váltás következett, és megjelent első regénye, *Az ehető nő*, és innentől nem volt megállás, további művei melyek ekkortájt keletkeztek:

Forays into Fiction (1969-1984)

- *The Edible Woman* (1969)
- *The Journals of Susanna Moodie* (1970)
- *Procedures for Underground* (1970)

²³ Talabér Dominika, i.m., 2017

²⁴ Orovecz Éva Csilla, i.m., 2019

²⁵ Élő Anita, *Keresztényellenes feminista? Korántsem! – Ma 80 éves A szolgálólány meséjének írója*, Margaret Atwood, 2019 <https://www.valaszonline.hu/2019/11/18/margaret-atwood-testamentumok/> (letöltve: 2021.04.02)

²⁶ Normann Helge Nilsen, *Four Feminist Novels by Margaret Atwood*, 1994, 126

- *Power Politics* (1971)
- *Surfacing* (1972)
- *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature* (1972)
- *You Are Happy* (1974)
- *Selected Poems* (1976)
- *Lady Oracle* (1976)
- *Dancing Girls* (1977)
- *Two-Headed Poems* (1978)
- *Life Before Man* (1979)
- *Bodily Harm* (1981)
- *True Stories* (1981)
- *Love Songs of a Terminator* (1983)
- *Snake Poems* (1983)
- *Murder in the Dark* (1983)
- *Bluebeard's Egg* (1983)
- *Interlunar* (1984)²⁷

Ezek közül a legismertebbek: *Az ehető Nő* (1969), *Felület* (1972), *Lady Oracle* (1976) és *Testi ártalom* (1981).²⁸

Az ehető nő című könyve már korábban is nagy sikernek örvendett. Nők ezrei tudtak azonosulni, a teljesen hétköznapi főhőssel, akik húszas éveiket élve nehezen tudtak megfelelni az elvártak vélt normákkal. A férjhez ménes és a családalapítás volt szinte egyetlen lehetőségük, Atwoodot pedig lassan-lassan magával ragadta a feminizmus.²⁹

Az ehető nő egy fiatal hősnőt mutat be, aki úgy érzi, hogy szexuális szerepcsapdába esett, amelyből ki kell törnie, viszont ezzel elveszti önbecsülését. A cím is sokat mondó, hiszen arra utal, hogy a nő egy tárgy, ami valaki örömére szolgál.³⁰

Az ehető nő-ben már megjelenik feminista beütése. Témája az étkezési szokásokra összpontosít, ami 1969-ben nem igazán volt divatos témaválasztás. Olyan nőkről ír, akik

²⁷ Prahl Amanda, i.m.,2020

²⁸ Helge Normann Nilsen, i.m., 1994,126

²⁹ Orovecz Éva Csilla, i.m.,2019

³⁰ Helge Normann Nilsen, i.m., 1994,126

igazságtalanságoknak vannak kitéve, elnyomják őket, viszont olyan női figurákról is ír, akik egymás ellen dolgoznak, manipulálnak, és elárulják egymást.³¹

Az, amit megjelenít művében, nem disztópikus jövő, hanem a mi disztópikus múltunk. A múlt, mely túlságosan jelen van.³²

Második regénye, a *Surfacing* 1972-ben látott napvilágot, amelynek 1981-ben egy gyenge filmváltozata is megjelent. Egy fiatal lány keresi barátaival eltűnt édesapját. Atwood ennek a regényének kapcsán jegyzi meg azt, hogy nőként mennyire is nehéz olyan férfi karakterről írnia, mellyel maguk a férfiak is képesek azonosulni. Az író nő karaktereire pedig jellemző, hogy az írásaiban megjelentetett karakterek sosem csak jók vagy csak rosszak.³³

A *Surfacing* ellentétek találkozását mutatja be, ahol az értékek csapnak össze egymással. Az egyik oldalon a sötétség erőit találjuk, ami lényegében kapitalista szörnyetegre, az USA-ra utal. Uralkodó elemei a technológia, a korrupció, az erőszak, a háború és a halál. A másik oldalon pedig az áldozatokkal találjuk szembe magunkat. Ott találkozunk, a nőekkel, a természettel, Kanadával, az állatokkal, ahol béke és élet honol.³⁴

A *Lady Oracle*, Atwood harmadik regénye, ami az evésről szól.³⁵

Joan Foster, a *Lady Oracle* mesélője. Komikus szereplő aki, identitást keres, s a regény nagy szenved a saját látás korlátozott eseteitől is. A *Lady Oracle* finoman feltárja a fantázia eredetét, az öncsalásnak az okait és annak következményeit. Atwood ezzel hatékonyan bemutatja a főhős hajlandó elismerését a nagyrészt saját maga által elkövetett áldozattá válásról és az első botlási lépéseiről.³⁶

A *Lady Oracle*-ben, akárcsak az *Ehető nő* és a felszínen, a vége elcsendesedik. Mindkét esetben a női főszereplő felismerte a problémás jelenben rejlő új lehetőségeket, de nem lépte át teljesen problémáit. Joan Foster számára *Lady Oracle* lezárásakor sem a művész, sem a látó elképzelését nem sikerült elérnie. Legjobb esetben jó irányba tart. Csak az életében kezdett szembesülni jelenével, nem a művészetével. Még nem jött rá, hogy ez a jelen, története, amelyet tudatosan fikcióvá alakítanak át.³⁷ A korábban megjelent

³¹ Bányász Attila, i.m.,2021

³² Yunker John, *Eating meat in third person: The Edible Woman by Margaret Atwood*, 2020. <https://www.ecolitebooks.com/2020/03/25/eating-meat-in-third-person-the-edible-woman-by-margaret-atwood/> (letöltve: 2021.04.15)

³³ Orovecz Éva Csilla, i.m., 2019.

³⁴ Helge Normann Nilsen, i.m., 1994,131.

³⁵ Patton Marilyn, *Lady Oracle" : The Politics of the Body*,1991,32.

³⁶ Davidson A.E. és Davidson C. N., *Margaret Atwood's Lady Oracle: The Artist as Escapist and Seer*, 1978, I.

³⁷ Uo. III.

műveknek véleménye szerint női szereplői olyanok, akár a nemtelen robotok. Ő viszont egy olyan disztópiáról szeretett volna írni, ami kimondottan a női szempontokat teszi magáévá.³⁸

Éppen ezért kezelik írásait feminista hangvételűnek, viszont Atwood sosem csak a nőknek írt, és sosem csak a nőkről. Nemi identitástól függetlenül alkotott, magáról az egyénről az embernek.³⁹

Atwood viszont aktív feminista, ám nem konkrétan a feminista propagandának szólnak írásai. Azt állítja nem ő találta fel a feminizmust, és nem is a feminizmust őt, de viszont szimpatizál az üggyel,⁴⁰ és az sem mindegy, hogy mit értenek feminista jelző alatt, tehát először ezt kellene tisztázni. Ugyanis ő úgy gondolja, hogy ha azt jelenti, hogy a nőknek a férfiakkal kell egyenlő jogokat kapniuk, akkor úgy van. Ha pedig valaki úgy képzei el a feminizmust, hogy a nők nem tévednek, és mindig nekik van igazuk, akkor ő köszöni szépen, de nem kér ebből a dologból.⁴¹

Atwood úgy tartja, hogy : „*A nők jogai emberi jogok, mert a nők emberek. Ez nem egy nehéz fogalom*”.⁴²

Könyvei megírásánál körültekintő kutatómunkákat végzett. Egy regényében sem szerepelnek olyan tények, melyeket referenciákkal ne tudna alátámasztani. Az 1979-ben megjelent regényénél például a *Life before Man* egy természettudományi múzeum dinoszaurusz részlegében játszódik, melyről a későbbiekben egy paleontológiai magazin elismerő kritikát tett közzé szakmai pontossága miatt.

Műveiben a topográfia is a valóságot tükrözi. Gyakran választja például Torontót helyszínének. A házak a hidak és az utcák is beazonosíthatóak. A karaktereknek és az élményeknek van szerepük a fikcióban.

Szereplői drámai ezekben a valósághűen megrajzolt környezetekben bontakoznak ki. Az érzelmi archeológia is gyakori regényeiben, hiszen karaktereivel legtöbbször egy krízis kellős közepén találkozunk, s onnan vezet flashback szerű képet az illető múltjáról. Például a családtörténetéről, vagy a felnőtt életének azon szakaszából mely a jelenben

³⁸Ruff Orsolya, *8 érdekesség a ma 80 éves Margaret Atwoodról*, 2019., https://konyvesmagazin.hu/nagy/8_erdekesseg_a_ma_80_eves_margaret_atwoodrol.html?fbclid=IwAR1Wu8umx_8KAZYWswWZCMBRjndDcfe_g8gRjs_UdVL63dj7zggHB8n4Qc8 (letöltés: 2021.04.05)

³⁹Talabér Dominika, i.m., 2017.

⁴⁰Ruff Orsolya, i.m., 2019

⁴¹Uo.

⁴²Dr Joyce Rubin, *Margaret Atwood The Handmaid's Tale*, 2018, https://womenshistorynetwork.org/margaret-atwoodthehandmaidstale/?fbclid=IwAR2OUaLMEefrLd3imrbRnRdNXj9QRhbiqVVkpJiBGeP0zKDbcp4_FhZnSM (letöltve:2021.04.15)

játszódo krízishez vezetett. Atwood viszont gyűlöli, ha bárki saját élettörténete és művei között próbál párhuzamot vonni.⁴³

Feminista regények (1985-2002)

- *The Handmaid's Tale* (1985)
- *Through the One-Way Mirror* (1986)
- *Cat's Eye* (1988)
- *Wilderness Tips* (1991)
- *Good Bones* (1992)
- *The Robber Bride* (1993)
- *Good Bones and Simple Murders* (1994)
- *Morning in the Burned House* (1995)
- *Strange Things: The Malevolent North in Canadian Literature* (1995)
- *Alias Grace* (1996)
- *The Blind Assassin* (2000)
- *Negotiating with the Dead: A Writer on Writing* (2002)

A felsoroltak közül, a legismertebb, *The Handmaid's Tale* (*A szolgálólány meséje*), amely 1985-ben látott napvilágot, s ezzel el is nyerte az *Arthur C. Clarke* - díjat és a főkormányzói díjat is egyaránt.

Döntője volt az 1986-os *Booker Prize*-nek is, amely elismeri alkotását, mint legjobb angol nyelvű regényt, amely az Egyesült Királyságban megjelent. A regény modern klasszikusként maradt fent, és 2017-ben a *Hulu streaming* platform televíziós adaptációt kezdett sugározni róla.⁴⁴

Következő regényét, a *Cat's Eye* (*Macskaszem*) címen ismert, szintén jól fogadták és nagyra értékelte a közönség. 1988-as főkormányzói díjat kapott és az 1989-es *Booker*-díj döntőse lett.

Atwood az 1990-es évekig folytatta a feminista tematikát, bár témakör és stílus széles skálájával. A *Robber Bride* (1993) és *Alias Grace* (1996) szintén erkölcsi és a nem kérdését feszegették, gonoszabb női karakterek ábrázolásával.⁴⁵

⁴³ Bányász Attila, i.m.,2021

⁴⁴ Prahl Amanda, i.m.,2020

⁴⁵ Uo.

A *The Robber Bride* (*A Rabló menyasszony*) például egy tökéletes hazudozóval van megáldva, aki kihasználja a nemek közötti lévő hatalmi harcokat.⁴⁶

Az, *Alias Grace* egy cselédlány igaz történetén alapul, akit egy vitatott ügyben elítéltek főnöke meggyilkolásáért.

Mindkét mű komoly elismerést kapott. Döntőbe kerültek a főkormányzói díjra. A *Robber Bride*, James Tiptree Jr. Díjat kapott, *Alias Grace* pedig elnyerte a Giller-díjat, bekerült az *Orange* szépirodalmi díj listájába és *Booker-díj* döntőszavává vált.

Atwood mérföldkőhöz érkezett tízedik regényével, *The Blind Assassin*-nal, ami *Hammett-díjat* és a *Booker-díjat*, is kapott egyaránt, továbbá és több más díjra is jelölték.

A következő évben felvették a kanadai Hírességek sétányába.⁴⁷

1.4 Siker és világhír

Kevés író vallhatja azt magáról, hogy világsztár. Főként kevés író, viszont Margaret Atwood azzá vált. Azt pedig hogy miért, ő maga sem tudja.⁴⁸

Sokat írt és változatos témákban, még is *A szolgálólány meséje* című regénye (legutóbb Mohácsi Enikő fordításában jelent meg) hozta el a világsikert. A nők elleni elnyomás szimbólumává vált ez az alkotása, ami egy orwelli ihletésű disztópia.⁴⁹

Nyugat Berlinben kezdte el írni, ihletforrásai a kor legismertebb disztópiái voltak. Például: *Aldous Huxley, Szép új világa, George Orwell 1984-e*. Ezek viszont férfi szemzőgből íródtak. Női aspektusból ehhez hasonló még nem született. A korszak történelmi eseményei pedig csak segítették az ilyen jellegű munkák megírásához. A sajnálatos valóság nyújtott ihletet az író számára.⁵⁰

Atwood számára Orwell igazi példakép. Korán felnyitotta a szemét, ugyanis mindössze kilencéves volt, amikor elolvasta az *Állatfarm*-ot. Gyerekként elborzadt, ám élményei annál inkább magával ragadták. Sanyarú sorsuk volt az állatoknak. A birkák ostobák, a disznók pedig gyalázatosak voltak. Gyerekként olvasva, pedig fejlettebb az igazságérzet, és a disznók viselkedése rendkívül felkavarták őt. Megtanulta nem a címkék a fontosak, hanem a tettek melyeket ezek örve alatt cselekszenek. A *Szolgálólány meséjénél* meg is jegyezte, hogy “*a valós 1984-ben*” kezdte el írni.⁵¹

⁴⁶ Prahl Amanda, i.m.,2020

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ Élő Anita, i.m.,2019

⁴⁹ Talabér Dominika, i.m., 2017

⁵⁰ Uo.

⁵¹ Ruff Orsolya, i.m., 2019

Afganisztán és Irán járt az eszében, miközben A szolgálólány meséjét írta. Ezekre a helyekre el is utazott 1978-ban, viszont a könyv mondanivalója rendkívül fontos Nyugaton is, Keleten is – lényegében mindenhol, ahol a nőket háttérbe szorítja a vallás.

A *The Guardian*ben megjelent egyik esszéjében így vélekedik alkotói módszeréről: *“Bevezettem egy szabályt: nem fogok beleírni olyat a könyveimbe, amit az emberiség ne tett volna egy bizonyos helyen vagy időben, vagy amihez ne állt volna rendelkezésre a megfelelő technológia. Nem akarom, hogy sötét, beteges fantáziával vádoljanak, vagy azzal, hogy olyan szerencsétlen viselkedést tulajdonítok az emberi fajnak, amire valójában nem lenne képes.”*⁵²

Spekulatív szépirodalom és azon túl (2003-tól napjainkig)

- *Oryx and Crake* (2003)
- *The Penelopiad* (2005)
- *The Tent* (2006)
- *Moral Disorder* (2006)
- *The Door* (2007)
- *The Year of the Flood* (2009)
- *MaddAddam* (2013)
- *Stone Mattress* (2014)
- *Scribbler Moon* (2014)
- *The Heart Goes Last* (2015)
- *Hag-Seed* (2016)
- *The Testaments* (2019)⁵³

2003-ban publikálta *Oryx és Crake*, poszt-apokaliptikus spekulatív fikciós regényét. A szolgálólány meséjéhez hasonlóan ez a könyv is egy disztópikus jövőt mutat be, ami az emberiséget a kortárs társadalmi trendek és technológiák a kihalás szélére viszik. Magas kritikai dicséretben részesült, az *Orange-díjra*, a *Booker-díjra* és a *főkormányzói díjra* is jelölték egyaránt.⁵⁴

Atwood néhány munkája klasszikusokat is feldolgoz. Mint például a 2005-ben megjelent regénye *A Penelopiad* újra elmondja az Odüsszea történetét, Odüsszeusz

⁵² Bányász Attila, i.m., 2021

⁵³ Prahl Amanda, i.m., 2020

⁵⁴ Godard Barbara, i.m., 2013

feleségének szemszögéből, amit egy színházi produkcióhoz adaptáltak 2007-ben. Az író legújabb munkája pedig *A Testamentum* (2019), amely a szolgálólány meséjének a folytatása. A regény a 2019-es *Booker-díj* két közös nyertese közé tartozott.⁵⁵

Atwood új könyvét, mely *A Testamentum* címmel jelent meg, hatalmas siker koronázta. Popsztárnak kijáró ünnepséggel fogadták, show-műsor kísérte, világszerte pedig 1300 moziban közvetítették le élőben. Az új regényéből is filmsorozat várható.⁵⁶

A kötetet olyan tömegőrület és rajongás fogadta, mint a popsztárok új lemezeit a nyolcvanas években. Atwood elképesztő ruhákban pózol a *The Timesban*, és büszkeséggel viseli *A Testamentumok* gyöngylányainak egyenruháját. Az író sztár lett. Az új kötetből az Egyesült Államokban csaknem félmillió példány kelt el.⁵⁷

Atwood több jótékonyági és aktivistai szolgálatot végez. Szervezeteket támogat anyagilag, ahogyan karakterei is hasonlóan aktívak jótékonyági vagy politikai csoportokban.⁵⁸

A környezetvédelem pedig évtizedek óta Margaret táskája, attól kezdve, amikor a könyörtelen erdőtüzek és áradások a jövőbeni fenyegetést jelentették, nem a mai valóságot. A madarak kedvelője és védelmük híve. A projekt kezdetén ezer fát ültettek a Nordmarka erdőbe. Margaret szerint az egész ötlet óriási reményt rejt magában. Úgy tartja, hogy a fák a jövő reményforrásai. Több könyvtár és könyv, és minél több olvasó.

Nem csoda, hogy az emberek válaszként, jósolásért fordulnak hozzá; szemmel van minden elkövetkezendőre, és látja a lehetőséget.⁵⁹

Munkássága elismeréseként pedig, nem egy díjjal lett ki tüntetve. Egy részét a 85'-ben írott munkájáért kapta. Az írásáért elnyerte az *Arthur C. Clarke*-, illetve a *Governor General's Literary* díjakat is. 2000-ben megtisztelték a francia *Goncourt-díj* mintájára alapított *Man Booker-díjjal*, 2001 óta pedig ott szerepel neve a kanadai *Walk of Fame* sétányán, 2017-ben A német könyvszakma békedíjával illeték, és ugyanebben az évben jutalmazták a Franz Kafka-díjjal is. ⁶⁰

⁵⁵ Élő Anita, i.m., 2019

⁵⁶ L.J, *Környezetvédelem, képregények, nők: nagyító alatt Margaret Atwood munkássága és élete*, 2019 <https://www.noklapja.hu/mozaik/2019/11/18/kornyezetvedelem-kepregenyek-nok-nagyito-alattmargaretatwood-munkassaga-es-elete/?fbclid=IwAR1NuUHYaRl8Ms42z0iy-Pqa9f0in29uc-3POx2T9o7teivyQiv8IVQUOyw>

(letöltve: 2021. 04.05)

⁵⁷ Élő Anita, i.m.,2019

⁵⁸ L.J, i.m.,2019

⁵⁹ Elmhirst Sophie, i.m.,2019

⁶⁰ L.J, i.m., 2019

Margaret Atwood számos tiszteletbeli diplomában is részesült, többek között a Concordia Egyetemen, a Torontói Egyetemen, a *Université de Montréalban*, a Harvard Egyetemen és a Kanadai Királyi Katonai Főiskolán. Amellett, hogy a Kanadai Rend kísérelője volt, 2012-ben II. Erzsébet királynő gyémántjubiléumi kitüntetését (Kanada) is megkapta. A következő kitüntetések is munkája elismeréseként kapta:

- *Elnöki érem, Nyugat-Ontarioi Egyetem* (1965)
- *Centenárium Bizottság Költészeti Versenydíja* (1967)
- *Az Unió Költészeti Díja* (1969)
- *A Bess Hoskins-díj* (1974)
- *A Szent Lőrinc-díj a fikcióért* (1978)
- *A Molson-díj* (1981)
- *Guggenheim-ösztöndíj* (1981)
- *Társ, Kanadai Rend* (1981)
- *A Walesi Művészeti Tanács Nemzetközi Írói Díja* (1982)
- *Torontói Művészeti Díj* (1986)
- *Emlékérem a Kanadai Konföderáció 125. évfordulójára* (1992)
- *Le Chevalier dans l'Ordre des Arts et des Lettres, Franciaország* (1994)
- *Irodalmi Érdemérem, USA* (1997)
- *Asztúria hercege-díj levelekért, Spanyolország* (2008)
- *Nelly Sachs-díj, Dortmund, Németország* (2010)⁶¹

"Soha nem gondoltam volna, hogy népszerű író leszek. Csak jó akartam lenni." – meséli egyik interjújában.⁶² Nos, ez kétségkívül sikerült neki.

⁶¹ Godard Barbara, i.m., 2013

⁶²Kirsher Sheldon, *Margaret Atwood: Cinematic Portrait Of A Writer*, 2019
<https://sheldonkirshner.com/margaret-atwood-cinematic-portrait-of-a-writer/> (letölve: 2021.04.20)

1.5 Irodalmi stílusok és témák

Munkásságának egyik legnépszerűbb témája a genderpolitika és a feminizmus megközelítése. Bár mint már korábban is volt róla szó, műveit nem szokta „feministának” nevezni, de még is sok vita tárgyát képezik a nők ábrázolása, a nemi szerepek, illetve a nem és a társadalom más elemeinek találkozása. A nőiesség ábrázolása fontos szerepet kapott nála, a nő szerepe, a nőktől való elvárások a társadalom felé, és az ebből következő nyomásérzet.⁶³

Az író számára az irodalom a kulturális és személyes öntudat eszközévé vált. „Ahhoz, hogy megismerjük önmagunkat - írja a *Túlélésben* - , meg kell ismernünk saját irodalmunkat; hogy pontosan ismerjük magunkat, azt az irodalom egészének részeként kell ismernünk.” Így amikor meghatározza a kanadai irodalmi aggályokat, kapcsolatba hozza sajátjait is, ugyanis Atwood fikciója ebből a hagyományból nő ki. Véleménye szerint Kanada központi realitása a túlélés cselekménye: a kanadai életet és kultúrát döntően alakítják a zord környezet igényei.

Atwood hősnői változatlanul érzelmi menekültek, idegenek egy olyan területen, amelyet pontosan felcímkézhetnek, de olyan területen, ahol nem képesek otthon érezni magukat. Időjüket és helyüket tükrözve Atwood szereplői megfelelően ambivalensek. A holt vagy haldokló hagyományok megakadályozzák a visszatérést a múltba, legtöbb karaktere pedig elutasította a múltat. Jelenük legjobb esetben mulandó, jövőjük pedig elképzelhetetlen. Hősnői érzelmileg lerontva tudatos és tudattalan benyomásukat merítik, keresve az érzéshez való visszatérést, a jelennel való azonosulás eszközét.⁶⁴ Véleményem szerint ezt *A szolgálólány meséje* című regénye tükrözi leginkább. Hősnője a jelent megveti, s gondolataival folyton folyvást a múltba temetkezik, jövője pedig teljesen elképzelhetetlen számára.

Ezek a témák viszont az író korai költészetéig nyúlnak vissza, hiszen Atwood munkájának egyik legkövetesebb eleme a nem dinamikájának feltárási érdeklődése, mind emellett pedig a hatalom.

Legfőként karrierje utolsó részében stílusa a spekulatív fikció felé hajlik, és egyre inkább kerül a „kemény” sci-fi jelzőt.

A meglévő technológiára terjed ki érdeklődése. Olyan fogalmak jelennek meg munkáiban, mint például a gyógyszerészeti kísérletek és annak módosításai, a genetikai módosítás, az ember okozta katasztrófák vagy például a vállalati monopóliumok.

⁶³ Prah Amanda, i.m., 2020

⁶⁴ Mambrol Nasrullah, *Analysis of Margaret Atwood's Novels* 2018, <https://literariness.org/2018/04/22/analysis-of-margaret-atwoods-novels/> (letöltve: 2021.04.20)

A *MaddAddam-trilógia* a legalkalmasabb példa ezekre a témákra, viszont más műveiben is megjelennek. Aggodalma, az emberi technológia és a tudomány iránt, egy olyan futó témát is érint, ami szerint negatívan befolyásolhatják az állatok életét, az emberek által hozott döntések.

Atwood érdeklődése a nemzeti identitás iránt (konkrétan a kanadai nemzeti identitás iránt) egyes munkáiban is áthalad. Azt javasolja, hogy a kanadai identitás kötődjön a túlélés fogalmához számos ellenség ellen, beleértve az embereket és a természetet is, valamint a közösség fogalmába. Ezek az elképzelések nagyrészt nem-szépirodalmi munkájában jelennek meg, ideértve a kanadai irodalom felmérését és az évek során tartott előadás-gyűjteményeket, de néhány szépirodalmában is. A nemzeti identitás iránti érdeklődése sok művében gyakran hasonló témához kötődik: a történelem és a történelmi mítosz létrehozásának feltárása.⁶⁵

Egyik interjújában megkapta azt a kérdést, hogy: mi az írás legfontosabb lépése? Ő pedig úgy válaszolt, hogy a – *Kezdet* –. Az első öt oldal megírása, koncentrálni, és erről is vall mikor kreatív írást tanít. Ugyanis úgy tartja, hogy: „*A kezdetnek jónak kell lennie, hogy megragadja az olvasókat.*”⁶⁶

⁶⁵ Prahl Amanda, i.m., 2020

⁶⁶ Bishop Nancy, *Dialogs: Margaret Atwood Talks About Writing, Reading, Werewolves and Truth*, 2020 <https://thirdcoastreview.com/2020/11/12/dialogs-margaret-atwood-talks-about-writing-reading-werewolves-and-truth/> (letöltve: 2021.04.20)

II. A SZOLGÁLÓLÁNY MESÉJE

2.1 A mű fogadtatása az irodalomban

Margaret Atwood *A szolgálólány meséje* című regénye valószínűleg azért került ismét az érdeklődés középpontjában, mert az 1990-es filmváltozat után 2017-ben a *Hulu* internetes filmmegosztó sorozatot készített belőle, melyből 3 évad készült, folytatás pedig a későbbiekben várható, amit az *HBO* csatornán követhetünk nyomon, ahogyan azelőtt is.⁶⁷

A regény befogadása, mint országonként, mint kulturális és politikai közönként változó volt. A szolgálólány meséjét 1985 őszén látott napvilágot Kanadában és nem sokra rá pedig, 1986 tavaszán Nagy- Britanniában és az USA-ban is megismerték.

Az Egyesült Királyságban megjelent első kritikák, nem igazán kerítették nagy ügyet a történetnek. Csupán érdekes olvasmányként tekintettek rá, nem pedig figyelmeztetésként. Az ott élők már megtapasztalták az Oliver Cromwell-féle puritán köztársaságot, tehát egyáltalán nem tartottak attól, hogy újra előkerülne ez a forgatókönyv.

Kanadában, az emberek szorongani kezdtek és azt kérdezték: „*Vajon nálunk is megtörténhet?*”⁶⁸

Margaret Atwood Nyugat-Berlinben élt, ami egy fallal választotta őt el, egy totalitárius államtól, ahol vasárnaponként vadászgépek hangrobbanásával adták a nyugatiak tudtára, milyen közel vannak. Atwoodot nyugtalanította az a kérdés hogyan lehetséges az, hogy úgy annak a népnek az egyik része szabad világban él, míg a másik nyugati fele kapitalista, tulajdonaiktól, szabadságuktól megfosztott csoport él.

Úgy döntött ír egy disztópiát, negatív utópiát. Egy pokolian átkozott világot, hétköznapi szereplőkkel, akik az Egyesült Államok távoli jövőjébe képzelt, egy keresztény puccs után.⁶⁹

A regény megjelenését követően, a kritika kétféle szempontból közelítette meg a művet. Egyfelől feminista műként közelítették meg, másfelől pedig disztópiaként. A kettő természetesen össze is kapcsolódott, viszont a hangsúly arra szegeződik, hogy az alkotás milyen társadalmi jelenségeket tart aggasztónak, és mindezen belül Gileád államberendezkedése milyen viszonyban van a feminizmus törekvéseivel.

Atwood így vélekedik saját alkotásáról: „*Gileád csak a felszínen a patriarchális berendezkedés ószövetségi stílusú rendszere, emellett vérszjósó és torz módon ugyan, de a kulturális feminizmus utópiáját is megtestesíti. Például az új világban nem létezik a*

⁶⁷ Kovács Krisztián: *Sötét jövő vagy jelenvalóság?* 2019/3 <https://litera.hu/irodalom/konyvajanlo/kovacs-krisztian-sotet-jovo-vagy-jelenvalosag.html> (letöltve:2021.04.06)

⁶⁸ Kisantal Tamás: *Je suis Offred: A szolgálólány meséje politikai értelmezései és felhasználásai*,2018, 444.

⁶⁹ Élő Anita, i.m., 2019

*pornográfia (még a Bibliát is gondosan elzárva őrzik), nincsenek kozmetikumok vagy más eljárásmodok, amellyel a női test természetes kinézetét befolyásolják, a nemi erőszakot pedig szigorúan büntetik: elkövetőjét maguk a nők tépik darabokra”.*⁷⁰

A kritikusok egy része a regényt „feminista disztópiaként” tartja számon, ugyanis az az ábrázolt világ szélsőségesen patriarchális berendezkedését néhány jelenkori tendenciákkal kötötte össze. Néhányan úgy tartják, a regényben megjelenik a kritika magával a feminizmussal szemben is.

Arról is született vélemény, hogy maga a feminista disztópia sem túl gyakori az irodalomban, az irányzathoz (például Charlotte Perkins Gilman vagy Ursula K. Leguin művei révén) inkább az utópiák fűződnek, s ennek az oka pedig roppant egyszerű. A nőkkel való kegyetlen bánásmód szinte minden fajtájára lehet történelmi és kortárs példákat is bemutatni.

Egy másik korabeli bírálat még tovább megy, és szintén kritikusan közelíti meg a regényt, mely szerint a könyvben már maga a főszereplő is, Offred (magyar változatban Fredé) a feminizmus egyik támadási pontja. Fredé édesanyját visszaemlékezésiből ugyanis, egy klasszikus feminizmus álláspontot képviselő asszonyként ismerheti meg az olvasó számára.

*„– Anyám– szólítom őt magamban –, bárhol légy is. Hallasz engem? Női kultúrát akartál, hát tessék, ez az.”*⁷¹

Gileád sorsa pedig roppant jó példa erre, hogy mi történik, ha ezek az eszmék megvalósulnak.

Az előbb említetteknel még veszélyesebb az, hogy a regény ezzel az eltorzult jövőképpel szemben nem képes felmutatni, ami azt jelenti, hogy egyetlen lehetőség marad. A jelenlegi társadalmunkat „*a lehetséges világok legjobbjának*” kell tekinteni.⁷²

Az USA-ban Mary McCarthy a korszak nagy tekintélyű újságíró-kritikusa, a *New York Timesban* lehúzta a könyvet. Véleménye szerint fantáziátlan, és nem igazán lát esélyt arra, hogy az ott leírt dolgok esetleg bármikor is bekövetkezhetnének. Szerinte ugyanis pont azok az elemek nincsenek jól kidolgozva, amelyek a korunkra utalva alapoznának meg a disztópia világát, amik hitelesítenék az alkotást.

Elismeri ugyan, hogy a nyolcvanas években megfigyelhetők bizonyos áramlatok (akár a jobboldali konzervatív radikalizmus, akár a dogmatikus feminizmus terén),

⁷⁰ Kisantal Tamás, i.m., 2018, 443.

⁷¹ Atwood Margaret, *A szolgálólány meséje*, 2017, 209

⁷² Kisantal Tamás, i.m., 2018

amelyeknek túlhajtását próbálja ábrázolni a regény, de McCarthy egyszerűen elképzelhetetlennek tartja, hogy ezek az irányvonalak ennyire végletessé váljanak, és létrehozzanak egy Gileádhhoz hasonló államalakulatot és elnyomásrendszert.⁷³

A nyugati rész viszont már komolyabban vette a regény érkezését. A *venice-i* part gátjának falán valaki ezt az üzenetet hagyta: „*A szolgálólány meséje már itt van!*”.

S lassan-lassan pedig mások is elkezdtek párhuzamokat lelteni, és már akkor is megesett az, hogy Atwood írását konkrét analógiák felmutatására használták.

A feminizmuskritikára visszatérve pedig, hogy a regény a kétezres évek magyar recepciója is úgy látja, hogy a mű ténylegesen megfogalmazza a klasszikus feminizmusának a bírálatát. Gileád világa valóban utalhat néhány utópisztikus irányzat ironikus megvalósulásaként. Ez ugyan nem zárja ki feminista jellegét, tehát nincs arról szó, hogy antifeminista lenne, viszont összetettebben járul mozgalom eszméihez és történetéhez, mint ahogyan az említett kritikusok látták azt.⁷⁴

A szolgálólány meséjét csak a kétezres évek elején ismerte meg Magyarország, viszont akkor sem lett túl sikeres. Lehetett volna, hisz az igazi irodalmi ínycsemegetés valószínűleg már akkor tudták, hogy nagy regény született.

A világhírnévhez úgy harminc éves késéssel jutott el úgy igazán, miután 2017-ben nagysikerű sorozat készült belőle. Akkor esett le igazán az embereknek, hogy Atwood mekkora könyvet írt. Az akkora már 75 évét betöltött író sztár lett a totalitárius diktatúrák működési mechanizmusának női sorsokon keresztül van bemutatva a szolgálólány meséjével.

A regény a sorozatnak az első évadát meséli el, a további kettő nem Atwoodi, viszont annak folyamatában az író is részt vállalt. Akkortájt a nyolcvanas években, más kérdések foglalkoztatták a világot és az olvasókat, így ennek sikere harmincéves késéssel érte el Atwoodot, de elérte.⁷⁵

Természetesen rengeteg kritika érte annak kapcsán, hogy történetének keretét egy vallási diktatúra adja, témaválasztását a keresztény sajtóban is vitát generált. Keresztény-és egyházellenesnek titulálták, pedig az írónőre egyik jelző sem igaz. A szolgálólány meséje, sem ahogyan *A Testamentum* sem, nem a kereszténységről szólnak, hanem egy totalitárius állam működési mechanizmusáról. Ahogyan az író is fogalmaz: *“ez nem a vallás*

⁷³ Bényei Tamás, *Női antiutópia*, 2007

⁷⁴ Kisantal Tamás, i.m., 2018, 443-444.

⁷⁵ Élő Anita, i.m., 2019

*természetéből fakad, noha a vallás nevében követtek el sötét dolgokat, hanem az emberi természetből”.*⁷⁶

2.2 Disztópia női szempontból

Atwood egyik esszéjében elismeri azt, hogy *A szolgálólány meséje* megírásánál késztetést érzett arra, hogy disztópiát teremtsen „*női szempontból*”.⁷⁷

A szolgálólány meséje kétségkívül a disztópia műfajához sorolható, ami egy olyan jövőképet mutat be, ami sokkal rosszabb annál a kornál, amelyben íródott, s ezért gyakran hasonlítják össze Orwell *1984* című írásával. A regény az egykori Nyugat-Berlinben, az NDK tőszomszédságában keletkezett 1984-ben. Atwood bevallása szerint a diktatúra közelsége hozzájárult művének kialakulásához.

Az író sosem titkolja azt, hogy olyanról nem írt, ami valaha már meg ne történt volna a történelemben. Tehát nem teljesen disztópia, egy sötét jóslat, hanem egy történelmi *patchwork* is, amit különböző politikai rendszerek, történelmi korok negatív eseményei találkoznak egymással.

Így tehát teljes joggal tekinthetjük a művét próféciónak a jövő felé, és kritikának a múlthoz, ma felől értelmezve azt.⁷⁸

A disztópia vagy antiutópia (ellen-utópia), az utópia ellentéte. Egy olyan állami és/vagy társadalmi berendezkedés bemutatása, mely rendkívül zsarnoki és elnyomó, s általában a szerző által is ilyennek tartott világot ábrázol. A disztópikus művek figyelemfelkeltés céllal is bírnak, hiszen olyan társadalmi problémákra hívhatják fel a figyelmet, melyek a jelenben is létező, vagy a közeljövőben létrejövő aggodalmakra hívják fel a figyelmet.

Azzal, hogy antiutópiát írnak, előfordulhat, hogy e veszélyek eltúlzásával olyan hatást érnek el, amely egyfajta „immunreakciót” vált ki az emberekből, mely beindítja védekező mechanizmusukat, a veszély kialakulásával szemben.⁷⁹

A disztópia bemutatja az emberi boldogságnak végletes korlátozását, a helyzet kialakulásának folyamatát, melyben közös jelző, hogy maga az elnyomás abból a célból következett be, hogy valamilyen aktuálisnak vélt problémát ezzel javítsanak, viszont ez a megoldási cél téves, hiszen az eszköz még nagyobb problémát szül, mely elősegíti a zsarnoki rendszer létrejöttét.

⁷⁶ Uo.

⁷⁷ Atwood Margaret, *In Other Worlds: SF and the Human Imagination*, 2012, 146.

⁷⁸ Kovács Krisztián i.m., 2019

⁷⁹ Tóth J.Zoltán, *Az utópia mint disztópia*, 2019

Maga a disztópikus berendezkedések kialakulását az antiutópiákban, valamilyen társadalmi kataklizma: forradalom, háború befolyásolta, amik szintén társadalmi problémák okai lehetnek. Ugyanilyen eredményhez vezethet a bőség eredményezte tétlenség, az elidegenedés és az unalom, illetve a környezetszennyezés és a technikai fejlődés túlhajtása is ide sorolható.⁸⁰

A regényben az disztópia egyik legsokatmondóbb jelképe a fal szimbóluma, ami elválasztja Gileád államot, a világ többi részétől, ugyanakkor pedig erődítményként szolgál.

A disztópia jellegét tekintve, az emberi félelemre épít. Az elnyomó uralmat nem feltétlenül egy személy vagy csoport okozza még akkor, sem ha látszólag így tűnik. Előfordulhat, hogy az emberi boldogság és szabadság rendszerszinten akadályozott, mert a szisztéma kialakulása önmagában lehetetlenné teszi az azzal szembeni ellenállást. Ebből pedig az következik, hogy a rendszer megdönthetetlen, ami pedig a disztópia egyik legfélelmetesebb tulajdonsága. S hogy miért? Amíg egy személlyel vagy csoporttal van esély szembe szállni, addig a társadalomra kiterjedő önmagát fenntartó disztópikus rendszerrel, szinte lehetetlen.⁸¹

A szolgálólány meséje véleményem szerint is híven tükrözi a disztópiáról említett téziseket. A környezetszennyezés és technikai fejlődés is fontos szerepet játszik a műben, ám a fő mozgatórugói Gileádnak: a nők, s ezen belül pedig a termékeny nők, akik az állam kiszolgáltatott áldozatai. Az említett állam zsarnoki és rendkívül gonosz, a nők félelmeire építenek. Jogaiktól megfosztottak, rendszerint megerőszakolják őket, menekülni nincs túl sok esélyük, maximum csak túlélni.

Több irodalmi alkotásnál is megfigyelhettük már, hogy az elképzelt jövőkről írott könyvek és regények legtöbbször nem a jövőről, hanem az adott alkotás írásának idejéről tudhatunk meg. Reinhart Koselleck is úgy gondolja, hogy egyes korszakok nemcsak a múlt sajátos képeit rajzolják ki, hanem a jövőre vonatkozó horizontjuk is ugyanúgy jellemző rájuk. Ez, ahogyan a tudományos fantasztikus irodalommal, úgy a jövőben játszódó utópiákkal és antiutópiákkal is így van. Ez alól pedig nem kivétel Margaret Atwood *A szolgálólány meséje* című regénye sem, ami megjelenése után pár év alatt vált világszerte „klasszikussá”.⁸²

⁸⁰ Uo.

⁸¹ Uo.

⁸² Bényei Tamás i.m., 2007

A regény klasszikus jelzőjét sem véletlenül kapta. Érdekes információ az, hogy angol nyelvterületen a középfokú oktatásában is megjelenik, hiszen a tanított szövegek közé került.

Volker Schlöndorff filmje másféle körökben tette ismertté a regényt. A forgatókönyv Harold Pinter nevéhez fűződik. Maga a regény, és az abban megjelenő Egyesült Államok területén található államra, a Gileád Köztársaságra ezerféle módon nyomta rá bélyegét, annak keletkezési időszakára. Gileád az amerikai és a brit, új jobb oldal nyolcvanas évekbeli előtörése. Értjük ez alatt Reagan és Thatcher által képviselt konzervatív fordulatokat és ideológiai visszarendeződéseket. Emellett olyan nyolcvanas évekre jellemző folyamatokra is reagál, mint az ökológiai katasztrófa előrevetülése, az amerikai puritán ideológiát felélesztő vallásos fundamentalizmus előretörése, vagy akár Gileád gyarmatai, ahová a lázadókat, a színes bőrűeket, természetlen nőket, melegeket illetve a többi „deviánst” —telepítik ki, amik nukleáris balesetek és ökológiai katasztrófák színhelyei.⁸³

Atwood regénye attól tér el a többi ismert antiutópiáktól (*Zamjatyin, Huxley, Orwell, Nabokov* stb.), hogy a megszokott szorongások és liberális félelmek mellett megjelenik a feminizmus, melyek együtt érvényesülnek.⁸⁴

A Szolgálólány meséje egy elembertelenedett, totalitárus társadalmat mutat be, ahol az egyén individualitása nem érték, s annak minden megnyilvánulása büntetendő, tehát nem okoz meglepetést az, hogy disztópiáról beszélünk.⁸⁵ De mit értünk totalitárus rendszer alatt?

*„Totalitárus rendszernek vagy berendezkedésnek azt a kormányzati formát nevezzük, amikor az állam teljes kontroll alatt tartja a társadalom valamennyi szegmensét, beleértve az önállóságukról lemondó vagy attól megfosztott embereket is”.*⁸⁶

Ezen kívül pedig a disztópia a modern zsarnokság elemét is erősen jeleníti meg, oly tudatos hatalomgyakorlási eszközzel, mely az alattvalókat pre-ödipális gyermeki állapotban tartja.

A poszt-ödipális gyermek olyan, aki sorsáról hozott döntéseit korlátozottan végzi el, nem eléggé retardált a hatalomnak. Az ideális alattvalók viszont a pre-ödipális gyermek

⁸³ Uo.

⁸⁴ Uo.

⁸⁵ Harasztos Ágnes, Margaret Atwood: *A Szolgálólány meséje*, 2017 <http://www.jelenkor.net/visszhang/893/a-szomalolany-meseje-ujratoltve> (letöltve: 2021.04.20)

⁸⁶ Szóts Zoltán Oszkár „A te múltad a mi múltunk” – a totalitárus diktatúrák áldozatainak európai emléknapijára, 2020 <https://wmn.hu/kult/53417-a-te-multad-a-mi-multunk---a-totalitarius-diktaturak-aldozatainak-europai-emleknajjara> (letöltve: 2021.04.20)

jellegzetességei szerint viselkednek. Ezen életkornak egyik fő sajátossága az, hogy a gyermek nem, vagy csak lassan kezdi tudatosítani a különbséget maga, és a támogató környezet között.⁸⁷

Ez tökéletesen illeszkedik egy disztópikus állam céljaiba, mert az ideális alattvaló, olyan, aki az államban betöltött szerepét nem különíti el saját szubjektumától, tehát elfogadja azt az életet és azokat a célokat, ami az állam által preferál, s végül eggyé válik a szerepével.

A pre-ödipális totális alattvaló a disztópikus világban egyik érdekes visszatérő elem, az írástól való eltiltottság. Ebben is mutatkozó jel a hátráltatás és az elnyomás formája, hiszen a civilizáció egyik alapvetése az írásbeliség. Gileádban pedig a szolgálólányokat kézlevágással büntetik, ha azon kapják őket, hogy írtak.⁸⁸

Fredé írott üzenete bizonyos értelemben maga a regény, tehát a lázadással egyenértékű. A könyv olvasása közben pedig olyan érzésünk támadhat, hogy a regény szövege ebből a szempontból Szent Ágoston *Vallomásai* -val rokon, ugyanis valamiféle vallomást tesz ő is.⁸⁹

Az is érdekes, hogy a pre-ödipális gyermek-alattvalók nagy része nő. S ennél a disztópiánál olyan disztópikus hatalmi technikák kapcsolódnak össze a feminista irodalomból ismert „atyáskodó” (*patronizing*) attitűddel, amely a nőket védett és alárendelt helyzetekbe kényszeríti.⁹⁰

Az emlékezés tiltása is egy fontos eleme az anti-utópiáknak. A pre-ödipális gyermeknek pedig nincs még emlékezete. A szolgálólány meséjében ez is újszerűen jelenik meg, ugyanis a disztópikus társadalom kezdetével találkozunk. Ami azt jelenti, hogy az ott lévő embereknek előző életükből még vannak emlékeik. A modern disztópiák nagy része (George Orwell: *1984*; Bradbury *Fahrenheit 451*, Huxley: *Szép új világ* stb.) már a kész világot mutatják be. Fredének viszont nehéz, mert emlékei nem hagyják nyugodni.

„– Nektok a legnehezebb. Tudjuk, mennyi áldozatot kell hoznotok. A férfiak gyalázkodását nehéz elviselni. Ám az utánatok jövőknek már könnyebb lesz. Készséggel fogják vállalni a szolgálatot.

Nem tette hozzá: mivel nem lesznek emlékeik arról, hogy más életforma is létezik.

⁸⁷ Harasztos Ágnes i.m.,2017

⁸⁸ Uo.

⁸⁹Dr. Kovács Gusztáv, *Miért keresztény olvasmány A szolgálólány meséje?* <https://pecsiegyhazmegye.hu/component/content/article?id=1907:miert-kereszteny-olvasmany-a-szolgalolany-meseje> (letöltve: 2021.04.20)

⁹⁰ Harasztos Ágnes i.m.,2017

Helyette azt mondta: – Nem vágnak majd olyasmire, ami nem lehet az övék.”⁹¹

Fredé egyik érdekességét abban találhatjuk, hogy a mi világunk jelenik meg emlékeiben, és Gileádot ezzel veti össze. Az ő múltja a mi jelenünk. Fredé vágyódik a múltba, amik számunkra mindennaposak és megszokottak (amikor egy nőnek volt joga bankszámlához, magánélethez, kézkrémhez) ⁹²

*„Mi nem kaphatunk sem kéz-, sem arckrémeket. Manapság minden ilyesmi haszontalanságnak tekinthető.”*⁹³

A Szolgálólány meséje rá szeretné ébreszteni az olvasóit arra, hogy milyen értéke van mindannak, amit mi természetesnek veszünk. Ez az egyik jellegzetessége Atwood ezen írásának, hiszen, kiemeli a feminista irodalom hagyományosan háborgó retorikájú művei közül.

Bár Fredé múltja, és a mi jelenünk a szünni nem akaró vágyakozás tárgya és értékek forrása, a regény pedig, aminek második magyar kiadása nemrégiben jelent meg, azt mutatja, hogy újra aktuális, és talán mindig is az volt. ⁹⁴

2.3 Mese egy álcázott diktatúráról

Margaret Atwood *A Szolgálólány meséje* című alkotása érdekes „feltámadáson”, „újjászületésen” ment keresztül, ugyanis az 1985-ben keletkezett történet 2017-es megfilmesítésének köszönhetően ismét a bestseller listák élére került. A történet nem könnyű olvasmány, és a keresztényeknek különös szellemi kihívást jelenthet Fredé történetének megismerése. Érdekesítő és kényes témát feszeget. Egy vallási diktatúra kialakulásának mindennapjait igyekszik bemutatni. ⁹⁵

A műre spekulatív fikcióként tekinthetünk, melynek világában háború dúl, bár az okát és azt hogy kivel, nem tudjuk meg. ⁹⁶

A regény elbeszélője, Fredé (az eredetiben Offred; neve arra utal, hogy jelenleg egy Fred nevű férfi tulajdonában áll). Jelenében rosszul érzi magát, gyakran visszaemlékszik a múltra. ⁹⁷ *„Azt hittük megoldhatatlan nehézségek tornyosulnak előttünk. Honnan tudhattuk volna, hogy ez a boldogság?”*⁹⁸

⁹¹ Atwood Margaret, i.m., 2017, 193

⁹² Uo.

⁹³ Atwood Margaret, i.m., 2017, 162

⁹⁴ Harasztos Ágnes i.m., 2019

⁹⁵ Győri Anna, *Mese egy vallási diktatúráról*, 2017 <https://www.parokia.hu/v/mese-egy-vallasi-diktaturarol/> (letöltve: 2021.04.20)

⁹⁶ Terján Nóra, *A szolgálólány antiutópiája*, 2017

⁹⁷ Kovács Krisztián, i.m., 2019

⁹⁸ Atwood Margaret, i.m., 2017,93

A regény fiktív idejét az 1990-es évekre tehetjük. Fredé pontosan emlékszik a Gileád előtti időszakra, a szabadságjogok világára.⁹⁹

„Életben vagyok, létezem, lélegzem, széttárom a karom a napfényben. Ez a hely nem börtön, hanem kiváltság, ahogy Lydia néni mondta, aki a vagylogosság híve volt.”¹⁰⁰

„Eltűnődöm azon, milyen volt, amikor még a magam ura voltam”¹⁰¹

Fredé elmélkedései tehát arról árulkodnak, hogy hiányolja a szabadságát, amikor is még a maga ura volt, viszont Lydia néni szerint nem csak egyféle szabadság létezik:

„– Nem csak egyféle szabadság létezik – mondta Lydia néni. – Van szabadság valamire és szabadság valamitől. Az anarchia napjaiban a valamire való szabadság érvényesült. Most viszont valamitől való szabadságot kaptatok. Ne becsüljétek alá!”¹⁰²

A tizedik fejezet elején Fredé dúdolgat egy dalt a szabadságról, amiből kiderül, hogy tiltott, hiszen szerepel benne a szabad szó:

„Elvesztem egykor, s megtaláltattam;

Rab voltam, immár szabad vagyok.”¹⁰³

De hogy is jött létre Gileád Köztársaság? Túl sok információt nem kapunk erről, viszont azt tudjuk, hogy a nem túl távoli Egyesült Államok nyugalma három terrortámadás romba dönti. Ismeretlen felfegyverzett férfiak támadják meg a Fehér Házat, a Kongresszust, a Legfelsőbb bíróságot, és pár óra alatt kiirtják a komplett állami berendezkedést. A merényletet a Jákób fiai nevű keresztény fundamentalista csoport vitte véghez, melynek fő célja a demokrácia felszámolása.¹⁰⁴

Egy archaikus bibliai alapokon fekvő diktatúrát hoztak létre. Eltörölték a szólás és sajtószabadságot, a gyülekezési jogot, vallásszabadságot, a szabad mozgáshoz fűződő jogot, ezeken kívül pedig az emberi méltósághoz és az élethez való jogot is.¹⁰⁵

„Haldokló társadalom voltunk – mondta Lydia néni–, épp a túl sok választási lehetőség miatt.”¹⁰⁶

A Köztársaságban erőteljes homo fóbia uralkodik. Aki homoszexuális, annak halálbüntetés jár. A regényben rendkívül jól van ábrázolva az, hogy a diktatúra mindenütt

⁹⁹ Kovács Krisztián, i.m., 2019

¹⁰⁰ Atwood Margaret, i.m., 2017,28

¹⁰¹ Uo., 55

¹⁰² Uo.

¹⁰³ Atwood Margaret, i.m., 2017, 98

¹⁰⁴.konyvesblog, *Hogyan építsünk a Szolgálólány alapján egy életképes diktatúrát?* 2019, https://konyvesmagazin.hu/beleolvaso/parhuzamos_univerzumok_553.html?fbclid=IwAR0fk7ITfUiSFCdLXYDqacgAFZjLStC1DN7fZiISfiBX733eQt4pY9rGS-g (letölve: 2021.04.20)

¹⁰⁵ Uo.

¹⁰⁶ Atwood Margaret, i.m., 2017, 56

jelen van. Magánélet lényegében nincs is, hiszen a központi ideológia szerint kell alakítaniuk. A regény diktatúra árnyékaként keletkezett, ezért is tűnhet amolyan autentikus ábrázolásnak, prófétai figyelmeztetésnek és mindenkori kritikának.¹⁰⁷

A legszörnyűbb az egészben, hogy Gileád legfőként ószövetségi alapokra épít teokráciát (azt igyekeznek elhitetni, hogy mindez a Szentírásra vezethető vissza), itt azonban diktatúráról van szó.

Mindenki életét drasztikus fordulatok érik, viszont a legdrámaiabb változás a nők életében következik be, ám a szexuális kisebbségeknek sem túlkedező a helyzetük. A zsidókat és a muszlimokat is, illetve a keresztény egyház híveit (katolikusokat, baptistákat, kvékereket stb.) gyilkolni és üldözni kezdik: leromboltatják imahelyeiket, kivézik vallási vezetőiket. Az egyneműek között lévő kapcsolatot a Bibliára hivatkozva *“nemi eltévelyedésként”* tartják számon, és a szülni képes nők kivételével, halállal büntetik.¹⁰⁸

A modern társadalmak felelőtlenségéből adódóan bekövetkezett környezeti katasztrófák pedig ahhoz vezettek, hogy a nők meddővé váltak.¹⁰⁹ A meddőség tehát, mint népbetegség van számon tartva, aminek egyik kiváltó okai között szerepel a környezetszennyezés is.¹¹⁰

Gileád pedig kegyetlen eszközökhöz folyamodik a népességpótlás érdekeinek reményében. Szolgálólányokat képeznek alkalmazó intézményükben, az úgynevezett Vörös Központban (hivatalos nevén a Ráhel és Lea Központ), ahol a termékenynek vélt nőket nevelik át.

Lényegében szex rabszolgákká teszik őket, engedelmes szülőgépekké, akik a magas rangú állami vezetők tulajdonába kerülnek. Személyiségüktől is megfosztva találják magukat, nevüket örökre el kell felejteniük, csak Parancsnokuk birtokos személyjellel ellátott keresztnévét használhatják sajátjukként (Ofdaniel, Ofglen, Ofwarren stb).¹¹¹

„A nevem nem Fredé, másképpen hívnak, de azon a néven már senki sem szólít, mert tilos.”¹¹²

A szolgálólányok nemes és fontos feladathoz jutnak, gyereket szülnek az állam vezetőinek.¹¹³

„–A jövő a ti kezetekben van– folytatta Lydia néni”¹¹⁴

¹⁰⁷ Kovács Krisztián, i.m., 2019

¹⁰⁸ .konyvesblog, i.m., 2019

¹⁰⁹ Novák Zsófia, *„A jobb sosem jelent mindenkinek jobbat”*, 2018 <http://alfoldonline.hu/2018/01/a-jobb-sosem-jelent-mindenkinek-jobbat/> (letölve: 2021.04.21)

¹¹⁰ Kovács Krisztián, i.m., 2019

¹¹¹ .konyvesblog, i.m., 2019

¹¹² Atwood Margaret, i.m., 2017, 143

¹¹³ Terján Nóra, i.m., 2017

Viszont a kijelölt helyén, folyton érezte és éreztették is vele szemben, hogy ő bizony egy senki, és kiszolgáltatott helyzetben van:

„– Mégsem vagy akárki.– A Parancsnok rangjára érte. Más szemszögből viszont, az ő szemszögéből, egy senki vagyok.”¹¹⁵

A Parancsnoknéval való első találkozása sem a legüdítőbb, amikor is Serena azt mondja neki, hogy: „Leülhetsz. Ezúttal, de nem csinálok rendszert belőle.”¹¹⁶

Ennél a résznél a féltékenység is megjelenik a feleség részéről, hiszen Fredé orrára köti, hogy: „– Ami a férjemet illeti –, mondta, szögezzük le: ő az én férjem.”¹¹⁷

Habár a lányokat már Lydia néni is figyelmeztette átnevelésük során, hogy a feleségekkel kell leginkább vigyázniuk, itt teljesen érezhető volt Serena Joy féltékenysége és agressziója.

„–Nem a férjektől kell óvakodnotok– figyelmeztetett minket Lydia néni–, hanem a Feleségektől. Mindig próbáljátok elképzelni, mit érezhetnek. Persze, hogy neheztelnek majd rátok. Ez természetes. Igyekeztek együttérezni velük.”¹¹⁸

Tehát kik is a szolgálólányok? Ők azok, akiket a Parancsnokok, feleségek jelenlétében újra és újra megerősokolnak, majd születendő gyermeküket is elveszik tőlük.
119

A szolgálólány egyetlen és legnemesebb küldetése pedig az, hogy megtermékenyüljön és szüljön. Milyen egyszerű nem igaz? Az intézményesített nemi erőszak. A regénnyel egy ilyen szörnyű és kegyetlen társadalmat és az ebben élő nőket, férfiakat és kapcsolataikat ismerhetjük meg.¹²⁰

Túlélésük is a gyermek fogantatásától függ. A férfi meddőségnek lehetősége szigorúan cáfolva van, tehát ha nem sikerül teherbe esniük három gazdától sem, ¹²¹a gyarmatokra kerülnek ahol a “Nemnők” vannak. Azok, akik terméketlenek, ideológiailag veszélyesek, idős és lázadó személyek. Itt néhány évtől tovább nem maradnak életben. ¹²²

¹¹⁴ Atwood Margaret, i.m., 2017, 87

¹¹⁵ Uo., 89

¹¹⁶ Uo., 39

¹¹⁷ Uo., 41

¹¹⁸ Atwood Margaret, i.m., 2017, 86

¹¹⁹ Terján Nóra, i.m., 2017

¹²⁰ Kiss Laura Olga, *Szép új világ? - A szolgálólány meséje*, 2017

¹²¹ .konyvesblog, i.m., 2017

¹²² Bényei Tamás, i.m., 2007

A történetet Fredè meséli, aki a Szolgálólányok egyike. Luke, az előző életéből való férje valószínűleg halott, lányát pedig elszakították tőle. Termékeny teste, államkincs, a rendszer pedig erőteljesen igyekszik irányítani és ellenőrzés alatt tartani.¹²³

De még is mivel és hogy telik egy napja egy szolgálólánynak? Mivel foglalkozik? Szolgálati helyüket hétköznapiakon csak bevásárlás vagy a havi nőgyógyászati kontroll céljából hagyhatják el. Gazdáik hatalmaskodásának maradéktalanul ki vannak szolgáltatva. Peteérésükhöz igazítva havonta egyszer a parancsnokok Szerződés címszó alatt rendszeres nemi erőszakot követnek el ellenük, teherbeesés céljából. Aki teherbe esik, azt gondosan felügyelik a terhesség ideje alatt, majd a szülés és szoptatási idő lejárta után, gyermekét elveszik tőlük. A gyermek a Parancsnok családhoz kerül, őt pedig új háznak a szolgálatába osztják be.¹²⁴

Fredé meséje egy vallomás és tanúságtétel. Meggyónja gyengeségeit, tehetetlenséget a mindent látó rendszerrel szemben. Kiszolgáltatott teljes mértékben, viszont erőt és bátorságot talál magában ahhoz, hogy képes legyen elmondani az elmondhatatlant.¹²⁵

Mint láthatjuk, a regény nem egy történetet mesél el, hanem egy állapotról ír, nevezetesen pedig a diktatúráról.

Fredétől visszaemlékezéseinek keresztül egyértelműen érezhetjük a szabadságra való vágyakozását. A rendszer rákényszeríti a szolgálatot, ő pedig lassan-lassan elfogadja a sorsát, és engedelmessége domesztikálja önmaga számára a diktatúrát. A rendszer elszennvedői sorra mondanak le jogaikról, az életben maradás reményében.¹²⁶

„– Szokványos ez– mondta Lydia néni–, amihez hozzászoktatok. Meglehet, ez ma még nem tűnik szokványosnak számotokra, de idővel az lesz. Szokványossá válik.”¹²⁷

Többen is azt állítják, hogy a mű politikailag keresztény fundamentalista világban működik. Viszont ennek cáfolatával is lehet találkozni, hogy egyáltalán nem keresztény, és nem is állít magáról ilyet.

Igaz, hogy a Bibliából kiragadott részletekre hivatkozik, főként pedig az Ószövetségre, viszont ez alapján nem állíthatjuk azt, hogy keresztény lenne. Az Újszövetségből olykor-olykor, hivatkoznak a boldog mondásokra, de Jézus alakjával

¹²³ Novák Zsófia, i.m., 2018

¹²⁴ .konyvesblog, i.m., 2017

¹²⁵ Novák Zsófia, i.m., 2018

¹²⁶ Kovács Krisztián, i.m., 2019

¹²⁷ Atwood Margaret, i.m., 2017

semmiképp sem találkozunk. Kereszténységről tehát nincs szó, viszont a mű remekül bemutatja, hogy milyen egy mesterséges vallási értékekkel támogatott diktatúra.¹²⁸

Maga Margaret Atwood is elismeri, hogy regénye nem annyira keresztény, mint amennyire „*állítólag keresztény*”. Nem tartja a benne lévő embereket keresztényeknek, hiszen sem viselkedésük, sem ideológiájuk középpontjában nem áll az, amit ő a kereszténység magjának tartana.¹²⁹

A pornó témája is megjelenik Gileádban. A Vörös Központban a kiképzés során Lydia néni hetvenes, nyolcvanas évekbeli pornófilmeket vetít (*snuff* mozikat, azaz „gyilkopornót”). Ezzel arra akarják felhívni a lányoknak a figyelmét, hogy a hajdani világ tényleg ilyen volt, és ezek megtörténtek. Valószínű, hogy az ott lévő lányok, tisztában vannak a filmek tendenciózusságával.¹³⁰

„Időnként egy régi, hetvenes-nyolcvanas évekbeli pornófilmet vett elő, melyben térdeplő, hímveszőket vagy pisztolyokat szopogató nők, összekötözött, láncra fűzött, nyakörvet viselő nők, fákról fejjel lefelé lógó, szétfeszített lábú, meztelen nők szerepeltek, de erőszak, verés és gyilkosság is előfordult.”¹³¹

A szolgálólány története nem ér véget Fredé meséjével. A „*Történelmi feljegyzések*” című részben elmesélik nekünk, hogy Fredé történetének hangfelvételeit két évszázaddal később találták meg. Ezek a felvételek állnak a *Gileadean Studies* tizenkettedik szimpóziumának középpontjában, és az eljárás részleges átirata képezi a regény utolsó szavát. Viszont Fredé történetet két akadémikus férfi átírja. Jegyzetekkel látják el, közzé is teszik, viszont nem hajlandóak megadni a hivatalos történetének a történetét.

Ahogy maga Fredé is mesélte, hogy minden történelmi beszámol beleértve a sajátját is, csak részleges rekonstrukció lehet, még akkor is ha az elbeszélő személyesen tapasztalta meg az eseményeket.¹³²

Atwood hangsúlyozza, hogy a történelem „hivatalos” változatai ugyanúgy rekonstrukciót jelentenek. Előfordulhat, hogy hajlamosak elutasítani a nők tapasztalatait és

¹²⁸Kölnei Livia, „*A szolgálólány meséje*” se nem keresztény, se nem fundamentalista, 2017 https://mandiner.hu/cikk/20170630_kolnei_livia_a_szolgalolany_meseje_se_nem_kereszteny_se_nem_fundamentalista (letöltve: 2021.04.21)

¹²⁹Jones Yount Christine, *The Handmaid's Tale: A Colossal Misrepresentation of the Bible*, 2017 <https://churchleaders.com/news/culture/310460-the-handmaids-tale-a-colossal-misrepresentation-of-the-bible.html> (letöltve:2021.04.21)

¹³⁰ Kisantal Tamás, i.m., 2018, 445

¹³¹ Atwood Margaret, i.m., 2017, 194

¹³² Dr Joyce Rubin, i.m., 2018

elhallgattatni a nők hangját az úgynevezett objektív tények és adatok mellett. Fredé hangja ismét férfirányításnak és kritikájának lett kitéve.

Ez egy figyelmeztetés is lehet, mely arra figyelmeztet minket, hogy gondolkodjunk el azon, ahogyan a nőket a történelem során, számos módon elhallgattattak, korlátoztak. Ez a belátás még mindig oly sok olvasóhoz szól, nőkhöz és férfiakhoz is egyaránt a 21. században.¹³³

2.4 Szolgálólányok a képernyőn

Az utóbbi években megjelenő egyik legfelkavaróbb és legelgondolkodhatóbb siker sorozatának főszereplője a női jogokkal való visszaélést mutatja be. Felkavaró, de napjainkban a klasszikus disztópiák virágkorukat élik.

George Orwell 1984-e vezette az *Amazon* eladási listáját, *A szolgálólány meséje*, Margaret Atwood '85-ös regénye pedig szorosán követte őt. Sikersorozat is készült az utóbbiból, melyet a Hulu által készített és Közép-Európában az HBO által vetített. A sorozat hozza a könyv színvonalát, de ilyen izgalmas alapanyagot elrontani nehéz lett volna.¹³⁴

Manapság már egyre többen készítenek jobbnál jobb és rosszabbnál rosszabb sorozatokat, viszont amikor ilyen zseniálissal találja magát szembe az ember, amellet szó nélkül elmenni nem lehet.¹³⁵

2016 tavaszán a Hulu bejelentést tesz, mely arról szól, hogy Margaret Atwood 1985- ben megírt sikerkönyvéből sorozat lesz.¹³⁶

A sorozat első évada ott fejeződik be, ahol a regény véget ér. A sorozat viszont folytatódott/folytatódik, viszont ehhez igénybe veszik Atwood segítségét, persze pontosan nem tudjuk, hogy mekkora szerepet kapott a történet alakításában, viszont jelen volt. A készítőik több kritikát is kaptak annak kapcsán, hogy az a többi évad ellaposodott, bevétel-orientált lett.¹³⁷

Az első évadban tíz, tíz csak nem egy órás epizód található. A statikus felől halad a dinamikus felé, passzivitásból az aktivitásba, a társadalom szintjéről az egyén szintjére.

¹³³ Uo.

¹³⁴ Terján Nóra, i.m., 2017

¹³⁵ Viki, *A sorozatkészítés magasfoka: A SZOLGÁLÓLÁNY MESÉJE 1.évad kritika*, 2017 <https://filmsor.net/a-sorozatkeszites-magasfoka-a-szolgalolany-meseje-1-evad-kritika/> (letöltve :2021.04.21)

¹³⁶ Uo.

¹³⁷ Szentesi Éva, *A türelem erény. A bosszú az enyém* – *elolvastuk a szolgálólány meséjének befejezését*, 2019 <https://wmn.hu/kult/51763-a-turelem-ereny-a-bosszu-az-enyem-elolvastuk-a-szolgalolany-mesejenek-befejezeset-> (letöltve: 2021.04.21)

Az első két részben megismerjük Gileádot, ami az Egyesült Államok helyén jött létre. Az emberiség kihalóban tehát, a termékeny nőket arra kényszerítik, hogy szolgaként éljenek az elit osztály tagjainak lakásában addig, míg a ház ura megtermékenyíti őket, megszülik a gyermeket, és mindezt hátrahagyva a következő családhoz kerülnek ugyanezen célból. Fredé (Elisabeth Moss) a mese elmesélője, aki szinte rögtön megszólít bennünket. viszont Gileád borzalma absztrakt és hihetetlen mindannyiunk számára.¹³⁸

A harmadik résztől kezdődően kezdi hatását fejteni, a mesteri forgatókönyv. Lassan-lassan találkozunk azzal, hogy miként alakult ált a társadalom olyanná, hogy a nők még egy könyvet sem vehetnek a kezükbe, a többség pedig csak akkor szólalhat meg, ha, kérdezik. Láthatjuk az egyre több szabályt megszegő June helyzetét, aki folytonosan visszazökken a múltba, és egyre inkább ismerjük meg a többi szereplőt is a sorozaton keresztül.¹³⁹

Az egész sorozat olyan, mintha egy modern kort a 20-as évekbe fordítanánk át. Minden letisztult és tiszta. Egyenruhák, szigorúan szabályozott rendszer, modern kocsik, fegyverek és okos telefonok. A képernyőn zajló események és a fullasztó rendszer, amit látunk, beszippantja nézőit. A jelenükben lévő feudális rendszer visszataszító. June sorsát pedig flashbackeken követhetjük végig, a kezdetektől. Hogyan fosztotta meg az állam a jogaitól, befagyasztják bankszámláit, majd kirúgják munkahelyéről és így tovább.¹⁴⁰

A legmegrendítőbb mindebben pedig a vallási felhang és a biblikus nyelvezet. Érdekes kérdéseket feszeget a Parancsnok és a Szolgálólány kapcsolata is. Intim viszonyban állnak egymással, viszont szigorú szabályok vonatkoznak arra, hogy mikor és hol találkozhatnak a szertartáson kívül.

Az egyik legérdekesebb karakter kétségkívül Serena Joy, akit Yvonne Strahovski alakít. Kénytelen elviselni, hogy férje mással hál, hiszen így saját nőiessége válik megkérdőjelezhetővé, egy olyan társadalomban ahol termékenység s a szülés a legnagyobb kincs. Ez a fajta düh, amit érezhet, teszi kiismerhetetlenné és kettősé karakterét, főleg azoknál a jeleneteknél, amikor rendkívül finoman beszélgetnek arról, hogy az új társadalmi rend mennyire kegyetlen.¹⁴¹

A sorozat sikeréhez mindenképp elengedhetetlen volt a tehetséges színészgárda, a zseniális kameralemezések és a rendezés, mely segítette a megörökíteni a színészek között

¹³⁸ Bujdosó Bori, *Trump miatt zseniális?* 2017 <https://revizoronline.com/hu/cikk/6714/a-szolgaleany-meseje-1-evad/> (letöltve: 2021.04.21)

¹³⁹ Uo.

¹⁴⁰ Bocságh Dániel, *A szolgálólány hozott ajándékot, meg nem is,* 2019 <https://kulturpart.hu/2019/08/24/a-szolgaleany-hozott-ajandekot-meg-nem-is> (letöltve: 2021.04.21)

¹⁴¹ Bocságh Dániel, i.m., 2019

lévő legapróbb hatalmi játékokat és rezdüléseket, a redőny rácsain keresztül beszűrődő napfényt az érzelmi és fizikális érzelmi izoláció szülte magányt, és egy- egy érintés apró jelentőségét. A képernyőn látottak nemtől és rendszertől függetlenül mindenkit megérint.¹⁴²

Elisabeth Moss, aki June Osborne-t, szolgálónevén Fredét, a későbbiekben pedig Ofjosephet alakítja a sorozatban. Erős női karakter, aki nem ismer határokat a rendszerrel szemben sem. Vissza szeretné szerezni kislányát, hogy együtt menjenek férjéhez Kanadába, aki szintén ezen dolgozik, hogy feleséget kiszabadítsa ebből a szörnyű rendszerből.

Viszont, ahogy Lydia néni mondja: „*Egy nap, majd ez lesz a normális számotokra*”.

A sorozat hősnője így vélekedik az Independent magazinnak egyik interjújában:

„- *Őszintén sajnálom, hogy egy olyan világban élünk, ahol ezek a dolgok simán megtörténhetnek. Bárcsak fikció lenne a sorozat. Bárcsak olyan lenne, mint a Trónok harca. De sajnós nem olyan. És az üzenetével szembe kell néznünk.*”¹⁴³

Az általa játszott karakterekről így mesél a színésznő:

„- *Azon dolgozom, hogy az általam játszott karakterek igazi példaképekké, már-már hősöké váljanak, akik a feminizmus eszméit képviselik, közvetítik. Hús-vér emberekké akarom formálni őket akkor is, ha dolgozó nőt, vagy ha édesanyját is alakítok. Azt akarom, hogy hétköznapi embereknek lásd őket, akik olyanok, mint te vagy én - nem tökéletesnek vagy különlegesnek. Egyetlen 100%-ban jó karakter sincs. Vannak hibáink, félelmeink, rossz döntéseink. Nincs szupererőnk. Nők vagyunk és emberi lények.*”¹⁴⁴

A gileádi férfiakat nem igazán tartjuk a legpozitívabb karaktereknek, közülük is a leggyűlöltebb kétség kívül Fred Waterford, June Parancsnoka, aki megerőszkolta őt, többször megütötte feleséget és az ujját is levágatta, mert olvasni merészelt. Az őt alakító Joseph Fiennes megérti azokat, akik nem kedvelik szerepe miatt.

Szerepéről így mesél Joseph Fiennes:

“*Fred Waterford egy komplex, sötét lelkű, aberrált, gonosz karakter, kicsit sem olyan, mint én. Ő egy magas rangú parancsnok Gileádban, ami egy férfi uralta társadalom. Itt a legnagyobb veszteség a nőket érte, akiktől minden egyes jogukat elvették.*”

¹⁴² Bakos Tímea, *A Szolgálólány Meséje (2017-) – 1. Évad – Kritika 2017*, <https://hessteg.com/a-szugalolany-meseje-1-evad-kritika/> (letöltve: 2021.04.21)

¹⁴³ Kóczyán Zita, *"Bárcsak fikció lenne a sorozat" - A szolgálólány meséje főszereplőnője a nők helyzetéről vallott*, 2019 <https://femina.hu/vilagsztar/elisabeth-moss-szugalolany-velemeney-interju/> (letöltve: 2021.04.21)

¹⁴⁴ Uo

Habár szeretem, amit csinálok, imádom a munkámat, de semmi nem olyan lényeges számomra, mint a családom. Az apa- és a férjszerep a legfontosabb számomra. ¹⁴⁵

Arról is mesélt, hogy a színpalak mögött olyanok egymásnak, mint egy nagy család. Tisztában vannak a téma nehézségével ezért a szünetekben próbálják oldani a feszültséget némi viccelődéssel.

A Lydia nénit alakító Ann Dowd is rendkívül jól hozza szerepét, akinek egy igazán ellenszenves karaktert kell alakítania, aki iránt nem lehet közömbös maradni. ¹⁴⁶

Tehát a sorozat hatalmas durranás és siker érte. Legalább is, ami az első évadot illeti. Több kritikai is született arról, hogy a második évaddal már elidegenítette nézőit, a harmadik évad láttán pedig már belefáradtak az egyre kevesebbet nyújtó élményekbe. ¹⁴⁷

Amellett pedig, hogy nem könnyű vérfagyasztó jeleneteknek lehetünk a szemtanúi, említést teszek arról, hogy rendkívül erős dramaturgiai eszközzel van ellátva Fredé karaktere. Belső gondolatait és igazi énjét is halhassuk és megismerhetjük, June-t. Enélkül hiányos és kiforratlan lenne a nézőknek, és nem létezne a sorozatban egyetlen pici humorforrás sem. ¹⁴⁸

A szolgálólány ruha szimbólummá vált, ¹⁴⁹hiszen aktualitását többen is a női emancipáció és a gyermekvállalás, az abortusz köré kialakult vitákban vélik újra felfedezni.

A közelmúltban számos ilyen eseménnyel is találkozhatunk, viszont a 2019 májusában kirobbanó botrány az USA-beli Alabama államban, nagy port kavart.

Elfogadásra került az a törvényjavaslat, mely szerint az abortusz törvényellenes és büntetendő cselekedetnek számít, még olyan helyzetekben is, ha a magzat erőszakos szexuális együttlét alkalmával fogant. Egyetlen kivételt képez az, ha az anya élete közvetlen veszélyben van, és komoly egészségügyi károsodás fenyegeti. Ennek tiltakozásául többen is szolgálólány jelmezben tüntettek május 14-én, az alabamai szenátus épülete előtt.

Akadtak olyanok is, akik elismerően üdvözölték a törvényt, akik feltehetőleg konzervatív keresztyén köröknek voltak a tagjai. ¹⁵⁰

¹⁴⁵ Kóczian Zita, *A szolgálólány meséjében gyűlölt parancsnok - Így hatott a házasságára a sorozat*, 2019 <https://femina.hu/vilagsztar/joseph-fiennes-interju-szolgalolany-szerep-hazassag/> (letöltve: 2021.04.21)

¹⁴⁶ Tamás Attila, *A szolgálólány története: amikor a nőből szülőgép lesz*, 2018 https://liget.ro/studio/a-szolgalolany-tortenete-amikor-a-nobol-szulokep-lesz?fbclid=IwAR0h28BS-ky9q0bqZvePqFG7toAdMgFgR_ImaOC9ZMR4O2_AWHcxMzsqxmw# (letöltve: 2021.04.21)

¹⁴⁷ Bocságh Dániel, i.m., 2019

¹⁴⁸ Viki, i.m., 2017

¹⁴⁹ Élő Anita, i.m., 2019

¹⁵⁰ Kovács Krisztián, i.m., 2019

Néhány izgalmas tény a sorozatról:

- Margaret Atwood a sorozat első évadában megjelent néniként, aki pofon vágta Fredét.¹⁵¹
„Hiába volt ez „csak egy tévésorozat”, melynek a kávészünetében viháncoltak a színésznők, és én magam is „csak színészkedtem”, szörnyen felzaklatott ez a jelenet.”¹⁵²
- Fredé szobája is érdekes, hisz úgy van berendezve, hogy azt az életet tükrözze, amit elvesztett. Az asztal, ahova nem ülhet le és nem írhat, pedig June szerkesztő volt.
- Elizabeth Moss-on nincs smink, a visszaemlékezős jeleneteket kivéve. Ugyanis így sokkal hatásosabb, minden apró ránc és rezdülés látszik az arcán.
- Annak ellenére, hogy USA városaiban játszódik, a helyszínek többsége Kanadában volt.
- A készítők szerint a boltokat volt a legnehezebb bemutatni, ugyanis Gileádban mindent csak piktogramokkal lehet jelezni.
- A Szolgálólányok ruhája azért piros, mert ez a termékenység színe, illetve Mária Magdolna alakját is jelképezheti. Ha pedig szökni próbálnának, könnyen észrevennék őket. A feleségek kék ruhái pedig az erkölcsösséget és Szűz Máriát jelképezhetik.
- A parancsnok szobája is szimbolikus, ugyanis mindazon dolgok találhatóak ott, melyek tiltottak egy nő számára. A könyvek a művészet az alkohol és a társasjáték is.¹⁵³

Véleményem szerint mindenképp top listás sorozat, igényes és az első évada hű adaptációja a regénynek. Néhány eltérés természetes akad, viszont szerintem annyi még pont megengedett, és a folytatás sem olyan botrányos, mint ahogy a kritikákban olvashattam róla. A negyedik évadot is elkezdték már adni, eddig három résznél jár. Kíváncsian várom a többit.

¹⁵¹ Roberts Kayleigh, *30 Things You Didn't Know About The Handmaid's Tale*, 2018 https://www.harpersbazaar.com/culture/film-tv/g20067995/handmaids-tale-facts/?utm_medium=social-media&utm_source=facebook&utm_campaign=socialflowFBHBZ&slide=1&fbclid=IwAR0aGZBX2nHc0m_IsTTpgsSvPjihCUBgQlpxnLo1gvHfHk2XYUMUmzXP4O0 (letöltve: 2021.04.22)

¹⁵² Atwood Margaret, i.m., 2017, 11

¹⁵³ Roberts Kayleigh, i.m., 2018

2.5 A regény és sorozat közötti különbségek

A sorozat kétségkívül remek adaptációja a regénynek, viszont akad néhány dolog melyek között különbséget vélünk felfedezni, viszont ez az értékéből így sem sokat veszít.

A sorozatban Fredé (Offred) felfedi az igazi nevét. A könyvben erről a szerző nem tesz említést, hogy valóban June lenne az igazi neve. Viszont, az olvasók is így sejtették, hogy June lehet a neve, mert amikor megérkezik a Vörös Központba¹⁵⁴, „*Így tudtuk meg egymás nevét, ágyról ágyra: Alma. Janine. Dolores. Moira. June.*”¹⁵⁵

June az egyetlen név, ami nem tűnik fel többé a regényben, tehát ebből következett ez az elmélet. Atwood véleménye erről az volt, hogy bár eredetileg nem ez volt az ötlete, de elfgadja.

A könyvben Fredé passzív karakter. Amikor Ofglen később megkéri Fredét, hogy nyomozzon kicsit a parancsnokát, úgy dönt, hogy nem. Az ő prioritása a túlélés, nem a lázadás. Viszont a sorozatban sokkal önfejűbb és lázadóbb. Belsőleg felháborodik. Külsőleg engedelmes. A változás szimpatikusabb jellemmé, szabálytörővé teszi, amely hasonlít Elisabeth Moss másik szereplőjéhez, a *Peggy on Mad Men*-hez.

A sorozatban több színes bőrű szereplővel találkozunk. June férje és barátja Moira is az. Viszont a könyvben ilyesmiről nincs szó. Millernek egy komoly beszélgetése volt erről Atwoodal, aki beleegyezett ebbe a változtatásba is. Elisabeth Moss is nyilatkozott ezzel a témával kapcsolatban, amiben azt mondja, hogy szerették volna, hogy emberek mind megtalálják ott magukat a képernyőn. A sorozatnak tükröznie kellett a jelenlegi társadalmat.

A feminizmust képviselő édesanyja sem kerül a sorozat első évadában, pedig a könyvben többször is visszaemlékszik megnyilvánulásaira, melyekben a férfiakat pocskondiázza.

A könyvben a szolgálólányok tetkóval vannak beazonosítva, míg a sorozatban füljelzőkkel.

Janine a sorozatban azt is elárulja, hogy Parancsnoka közös életet ígért neki és babájuknak. Ilyenről a regényben nincs szó.

A sorozatban többször tér vissza Fredé a múltba, jobban beavatja a nézőket a Moirával való kapcsolatába.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Dockterman Eliana, *The Differences Between The Handmaid's Tale Show and Book, Explained*, 2017 <https://time.com/4759957/handmaids-tale-book-vs-show-differences/> (letöltve: 2021.04.21)

¹⁵⁵ Atwood Margaret, i.m., 2017, 23

¹⁵⁶ Dockterman Eliana, i.m., 2017

Atwoodnál a Parancsnok és Parancsnokné idősebb. Bár nem tesz említést pontos életkorúkról, de a férfit mindig bácsiként emlegeti, Serenának pedig botja van. A sorozatban Fredével egykorúak, ami azért jó mert jobban érezhetjük a rivalizálást féltékenykedést Serena részéről.

A könyvből nem annyira ismerjük meg Ofglent, mint a sorozatban. Tudjuk, hogy az ellenállás tagja, de a leszbikus szál teljesen új, ahogyan az egyik mártával való kapcsolata is. A könyvben lévő Ofglen elvileg öngyilkos lett, míg a sorozatban él és később a menekülés is sikerül neki.

Moira sorsa sincs tisztázva a könyvben, annyit tudunk róla, hogy a Jézabelben van.

Lydia néni a könyvben igaz, hogy sok szerephez jut a lányok átnevelésén a központban, de a jelenben nem túlzottan. Míg a sorozatban, a jelenükben is kulcsfontosságú.

A könyvben, a parancsnok házában két Márta dolgozik. Cora, aki nagyon kedves Fredéhez, és Rita, aki már kevésbé. A sorozatban Cora nem létezik.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Tibi, *Íme, 10 különbség A Szolgálólány meséje könyv és tv-sorozat között*, 2017 https://sorok-kozott.hu/2017/06/ime-10-kulonbseg-a-szolgololany-meseje-konyv-es-tv-sorozat-kozott/?fbclid=IwAR13qr7cZg27dJ27yDdNkUf1rDQI05oDPO-R6ied_WIBXbtALQm5c9xHiNw (letöltve: 2021.04.22)

III. ELMESÉLNI A FELDOLGOZHATATLANT

3.1 Bibliai kontextus

A totalitárius állam modelljének létrehozásakor a leghíresebb disztópiák alkotói legtöbbször vallási eszmék torzulásához fordulnak, mivel az erő, amely erkölcsi ideál alapján megszilárdíthatja a társadalmat, a bennük való hit ideológiává válik, amely lehetővé teszi a totalitárius állapotban a személy elleni erőszak igazolását és a vezetői tekintélyének megerősítését.¹⁵⁸

M. Atwood *A szolgálólány meséje* című regényében különleges helyzettel találkozunk. Az állam irányításához bibliai kontextus lesz a kulcs. A Biblia tematikája áthatja a regény szövegét, szokásai és szabályait.

Gileád Köztársaság vezetői az Ószövetségben lévő egyik történetre alapozzák államukat, és ezzel igazolják a szolgálólány aktív szerepét a gyermeknemzés folyamatában.¹⁵⁹

Tekintettel arra, hogy a Gileád, nem törődik senki alapvető emberi jogaival, egyfajta groteszk értelmet nyer, hogy a nők leigázását kizárólag az ősi szöveg alapján igazolják. Az a kontextus azonban, ami az Ószövetségben megjelenik, érdekes módon bonyolítja az ügyeket. A Genézis 29 kimondja, hogy Jákób első látásra beleszeret Ráhelbe, de családja becsapja, hogy idősebb nővérét, Leát adják feleségül hozzá. Végül mindkettőjükkel megnősül, de Lea továbbra is szeretetlennek érzi magát, és Istenhez fordul, aki termékenységet ad neki a fájdalom enyhítésére. Viszont Jákób Ráhelt szereti teljes szívéből, aki meddő, ezért a nő szinte már könyörög férjének, hogy ejtse teherbe szolgálólányát Bilhát.¹⁶⁰

„És látá Rákhel, hogy őnem szüle Jákobnak, irigykedni kezdte Rákhel az ő nényjére, és monda Jákobnak: Adj nékem gyermekeket, mert ha nem, meghalok.

Felgerjede azért Jákob haragja Rákhel ellen, és monda: avagy Isten vagyok-é én, ki megtagadta tőled a méhnek gyümölcsét?

És monda ez: imhol az én szolgálóm, Bilha, menj be hozzá, hogy szüljön az én térdeimen, és én is megépüljek ő általa.”¹⁶¹

¹⁵⁸ Тузовский И. Д. *Светлое завтра? Антиутопия футурологии или футурология антиутопий*, 2009, 207.

¹⁵⁹ Kovács Krisztián, i.m., 2019

¹⁶⁰Nicolaou Elena, *This Biblical Story Is At The Heart Of The Handmaid's Tale*, 2017 <https://www.refinery29.com/en-us/2017/04/151796/handmaids-tale-meaning-rachel-bilhah-bible-story> (letöltve: 2021.04.25)

¹⁶¹Mózes első könyve, 30. fejezet, 1-3. vers

Tehát Gileád eme történetre alapozta államát, ami rendkívül veszélyes. Hiszen a Szentírás nem teokratikus alkotmány, és nem egy erkölcsös társadalom, melynek viselkedését szó szerint át lehetne venni. A Bibliában kijelentéseket találunk, és a cselekvési normák melyekkel ott találkozunk csak is Isten akaratának komplexitásával és az üdvtörténettel összefűzve alkalmazható.

Ha bibliai modelleket kíván alkalmazni egy adott társadalom, rendkívül körültekintésre van szükség. A Szentírásban lévő kontextusától megfosztott eseményeit, passzusait lehetetlen és veszélyes szóról szóra kiragadni és alkalmazni.

Ráhel az 1Móz 30,1–5-ben¹⁶², nem egy külső személlyel váltja ki saját meddőségét, hanem egy akkortájt elfogadható jogi ügyeskedéssel igyekezett megoldani problémáját. Jákóbbhoz feleségül adja Bilhát, a szolgálólányát. Ha Bilha szül, az által Ráhelnek is lesz gyermeke. A regényben ezt a mozzanatot meg sem említik, hiszen a szolgálólányok semmiképp sem lesznek feleségek, szülésük után pedig egy másik családhoz kerülnek. Ha pedig nem esnek teherbe sem, alkalmatlannak vélik őket és a Telepekre számúzik őket.

A Ráhel által elvégzett folyamatnak, megvan a sajátos ókori és kulturális jogi háttere. Amikor pedig a gileádi Köztársaságot erre a történetre alapozták és adoptálták, teljesen figyelmen kívül hagyták azt a tényt, hogy ez egy teljesen más szociális közegben történt meg.¹⁶³ A regényben gyakorolt társadalmilag jóváhagyott erőszak, szembe megy azzal az állítással, amivel a Bibliában találkozhatunk, mely szerint a gyermek Isten ajándéka.

Érdekes az is, hogy mind a Ráhel és Bilha történetében is a harmadik fél, tehát a szolgálólány és Bilha szerepe is, az USA-ban zajló törvényes béranyaság felé hajlik.

Viszont a regényben nem állíthatjuk azt, béranyaságról lenne szó, jogi értelemben pedig végképp nem. A szolgálólányok ugyanis nem önszántukból, hanem egy társadalmi kényszer hatására, egy elvárásnak kell megfelelnie, melyben másról és másnak vállal gyereket. A parancsnokkal szexuális aktust kell létesíteni, ami már a házasság tisztaságának a kérdéseit is felveti.

Ezért is fontos az, hogy Ráhel, Jákóbbhoz Bilhát feleségül adta, hogy a gyermek házasságon belül szülessen meg.¹⁶⁴

A Bibliában nem csak Ráhel és Jákób történetében volt kulcsfontosságú szerepe a szolgálólányoknak. Ábrahám és Sára története is hasonló. Az 1Móz, 16:1-ben¹⁶⁵, amikor is

¹⁶² Uo.

¹⁶³ Kovács Krisztián, i.m., 2019

¹⁶⁴ Uo.

Sárának nem született gyermeke, és már idős volt azt mondta Hágárnak, szolgálólányának, hogy feküdjön le férjével Ábrahámmal, hogy szüljön nekik gyermeket. Hágár úgy tett, és a születendő fiúgyermeket Ismáelnek nevezték el.¹⁶⁶

A gileádi diktatúra remekül ábrázolja azt, hogy a Bibliára való hivatkozás egyik eszköze a szabadság felszámolásának. A könyvet és a sorozatot is egyaránt sajátos bibliai nyelvezet határozza meg, melyet, ha nem tartanak be, a rendszerhez való hűségüket kérdőjelezi meg.¹⁶⁷

Abban a néhány esetben, amikor a szolgálólányok beszélgetnek, kénytelenek rövid közhelyes kifejezéseket használni, melyek az Ószövetségből származnak:

„– *Áldott legyen az Ő gyümölcse!* – mondja a bevett köszönési formát.

– *Az Úr érlelje meg!* – felelem a szokott módon. (...)

– *A háború sikeres, amint hallom* – mondja Glené.

– *Dicsőség Urunknak!* – felelem.

– *Jó időt kaptunk hozzá.*

– *Nagy öröömre szolgál.*

– *Tegnap óta még több lázadót vertek le.*

– *Dicsőség Urunknak!* „¹⁶⁸

A szolgálólányok rituális elköszönő formulája „*Az Ő tekintete előtt*”¹⁶⁹ ami a test elrejtésének láthatóságát jelenti. Lydia néni az átnevelő intézetben, arról is beszél, hogy ha valakit meglátnak, az felér egy behatolással.¹⁷⁰

„– *Sose feledjétek! Akit látnak, akit meglátnak– itt megremegett a hangja –, az felér a behatolással. Nem engedhetitek, hogy belétek hatoljanak, lányok!* –”,¹⁷¹

A kommunikáció korlátozása a disztópikus világokban a társadalmi széthúzás egyik jele, és az egész létezésnek egy meghatározó motívuma egy totalitárius társadalomban, amelyet jogfosztottság és elnyomás jellemez.

A regénybeli hétköznapiakban azzal találkozunk, hogy a boltokban jegyrendszer szerint vásárolnak, és az alapján kaphatják meg az alapvető élelmiszereket.¹⁷²

¹⁶⁵ Mózes első könyve, 16. fejezet, 1-16. vers

¹⁶⁶ Minnicks Margaret, *'The Handmaid's Tale': Biblical References in a Non-Biblical Series*, 2019 <https://reelrundown.com/tv/The-Handmaids-Tale-Biblical-References-in-a-Non-Biblical-Series> (letöltve: 2021.04.25)

¹⁶⁷ Dr. Kovács Gusztáv, i.m.

¹⁶⁸ Atwood Margaret, i.m., 2017, 46–47

¹⁶⁹ Uo.,54

¹⁷⁰ Bényei Tamás, i.m.,

¹⁷¹ Atwood Margaret, i.m.,2017,62

¹⁷² Kovács Krisztián, i.m., 2019

Ahol a boltok is bibliai utalásokkal rendelkeznek.

A „*Tej és méz*”¹⁷³ Kánaánra, más néven az Ígéret földjére emlékeztethet.

A „*Húsból vagyunk*”¹⁷⁴ egy hentesbolt neve, amely az Ézsaiás 40:5 alapján az egész emberiségről vagy minden emberről szól.

A „*Kenyér és Hal*”¹⁷⁵ egy bibliai utalás arra, amikor Jézus kenyérrel és hallal táplálta a sokaságot, a Máté 15: 32-39-ben.

A „*Mezők Lilioma*”¹⁷⁶ bolt, ahonnan az öltözetüket rendelik a Máté 6:28 alapján.¹⁷⁷

Ezen kívül pedig még számos bibliai utalással találkozhatunk a regényen belül.

Maga a szolgálólány is bibliai utalás. A „*Márták*”, pedig azok az idősebb nők, akik a Gileádi Köztársaság házait szolgálják és gondozzák. Nevük azon a történeten alapul, hogy Márta volt az, aki Jézust szolgálta, amikor meglátogatta őt és Máriát.

„*A hit őrzői*”¹⁷⁸ - a helyi rendőrség

„*Angyalok*” - a rezsím katonái

„*Parancsnokok*”¹⁷⁹ - a rezsímet uraló férfiak

„*Behemoth*”, „*Forgószél*” és „*Szekér*” - A járművek bibliai neve

„*Isten szeme*”¹⁸⁰ - Gileád titkos rendőrsége. Gileád politikájában Isten és az állam szeme egy és ugyanaz.¹⁸¹

Maga Gileád is többször megjelenik a Bibliában. Gileádot a Biblia a bizonyosság helyeként említi. Ez egy békés és termékeny hely Palesztinában. Később az Ószövetségben a próféta úgy írja le Gileádot, mint a gonosz emberek városát, mindenféle bűnökkel

A Jézabeli nők, akik prostituáltakká válnak. Nevük az Ószövetség 1. Királyok I és II, gonosz Jézabelétől származik.

Amikor a szolgálólányok ebédelnek, meghallgatják a Máté 5:3–12-ben található boldog mondásokat. Arra kell emlékeztetni őket, hogy akkor lesznek áldottak, ha csendesek, szegények, szelídek, és irgalmasak.¹⁸²

¹⁷³ Atwood Margaret, i.m.,2017, 56

¹⁷⁴ Uo.,59

¹⁷⁵ Uo.,

¹⁷⁶ Uo.,56

¹⁷⁷ Minnicks Margaret, i.m., 2019

¹⁷⁸ Uo.,47

¹⁷⁹ Uo.,32

¹⁸⁰ Uo.,45

¹⁸¹ Jones Yount Christine, i.m., 2017

¹⁸² Minnicks Margaret, i.m., 2019

Fredé nemcsak életének korábbi szakaszából származó emlékeit, hanem az emlékezetében megmaradt bibliai szakaszokat is sorra veszi, hogy megőrizze belső szabadságát.¹⁸³

Amikor Ráhel és Lea Központban a nénik megismélik az „*Aldottak a szelídek*” kifejezést, hogy gyengítsék a szolgálóleányok dacos hozzáállását. Fredé tudja, hogy ez nem a teljes ima: A Máté 5:5 teljes verse így szól: „*Boldogok a szelídek, mert ők örökségül bírják a földet*”.

Ráadásul, míg sok helyen találkozunk a regényben ószövetségi követelményekkel, a hetedik napról szóló kultusz, ami az istentiszteletet jelenti, teljesen elmarad. Ennek a helyére valamelyik szertartások egyike kerülhetett, egy kivégzés, vagy maga a szexuális aktus, amit szintén szertartásnak neveznek.

Atwood műve, kritikát gyakorol az olyan társadalmak és politikai kurzusok és kísérletek felett, melyek a vallás leple alatt, saját érdekeiket kívánják megvalósítani, mindezt úgy, hogy céljaihoz jól illeszthetően, szelektálva alkalmaz bibliai normákat.¹⁸⁴

3.2 A nők és férfiak szerepe Gileádban

Mivel a világot általános termékenységi válság sújtja, a diktatúra a nőkre, nem emberi lényként tekint, hanem akarat és személyiség nélküli erőforrásként. Hasznuk és funkciójuk szerint sorolják őket, fő cél pedig, minél értékesebb és több gyermek a társadalom részére.

Először a magántulajdonhoz való jogokat szüntették meg: saját vagyonnal nem rendelkezhetnek, fizetésük esetleges megtakarítását pedig a hozzájuk legközelebb álló férfi kapja meg. Alapvetően a munkavállalás joga is megszűnik a nők körében, elbocsájtják őket állásukból, és visszaszorítják őket oda, ahonnan küzdelem árán törtek ki: a családi tűzhely mögé. Engedelmisséggel tartoznak férjüknek, napjaik nagy részét pedig az istentisztelettől és a bevásárlástól eltekintve, otthon kell tölteniük. Az írás és olvasás is mélységes tilos, megszegése árán, első alkalommal ujjlevágással, második tettenérés esetén pedig az egyik kéz levágásával büntetik.¹⁸⁵

A szolgálólány meséjében egy abszolút patriarchális társadalom dominál.¹⁸⁶

A nőknek és a férfiaknak is megvan a maguk helye és szerepe. Először is vegyük sorra a nőket, ugyanis ők funkciók szerint lettek beosztva Gileádban.

¹⁸³ Kovács Krisztián, i.m., 2019

¹⁸⁴ Kovács Krisztián, i.m., 2019

¹⁸⁵ .konyvesblog, i.m., 2019

¹⁸⁶ Uo.

Feleségek – A Parancsnokként besorolt férje mögött a Feleségek általában terméketlen nők, akiknek fő feladata, hogy egy kijelölt szolgálólány segítségével bővítsék Gileád lakosságát. Meddőségük viszont nem mindig igazolt. Serena és Waterford parancsnok esetében feltételezhető, hogy Fred a ludas.¹⁸⁷

Hivatalosan a férfi meddőséget is elutasítják, pedig a Parancsnok és Fredé eseténél is erről volt szó. A sofőrrel, Nickkel kell szexuális kapcsolatot létesíteni Fredének, a Parancsnokné utasítására. Ezzel is bizonyítják az ószövetségi modell adaptációjának lehetetlenségét.¹⁸⁸

A férfi meddőségről beszélni tilos, viszont mikor Fredé kivizsgáláson volt, az orvos felajánlotta neki, hogy segít rajta.

„– A vén szivarok többsége már képtelen rá – folytatja. – Vagy terméketlenek. Kis híján tátva marad a szám: kimondott egy tiltott szót. Terméketlen. Olyan, hogy terméketlen férfi, nem létezik, hivatalosan nem. Csak nők lehetnek termékenyek, avagy meddők. Ez a törvény.”¹⁸⁹

Legfontosabb szerepük a feleségeknek a háztartásban a ceremónia ideje alatt zajlik, amely a „*rituális nemi erőszak*” kultúrája, amelyben a feleségek megtartják háztartási szobalányuk karját.

Kék árnyalatú ruhákat viselnek, mely szerint ők a legtisztábbak a gileádi nők közül.

Serena Joy a waterfordi háztartásból a Gileád egyik alapító elméje volt. Hivatalos kormánybeszélgetéseken nem vehet részt, ugyanis ez a férfiak feladata.¹⁹⁰

A szolgálólányok – akik kizárólag szaporodási célból lettek ki rendelve a parancsnokok mellé, vörösben járnak.¹⁹¹

Ők azok a termékeny nők, akik az elit feleségek és parancsnokok háztartásaiba tartoznak. Fő és egyetlen kötelességük, hogy gyermekkel szolgáljanak ezeknek a családoknak.¹⁹²

„– Egészséges a baba? – kérdi Cora (...)

– Nemsokára talán nekünk is lesz – teszi hozzá szégyenlősen. A nekünkön engem ért. Kötelességem, hogy törlesszek a közösségnek, hogy meg szolgáljam a kosztot és kvártélyt, akár egy hangyakirálynő a tojásaival.”¹⁹³

¹⁸⁷Gianotta Meghan, *The roles of women in 'The Handmaid's Tale' explained*, 2019 <https://www.amny.com/entertainment/women-roles-handmaid-s-tale-1-18656550/> (letöltve:2021.04.25)

¹⁸⁸ Kovács Krisztián, i.m., 2019

¹⁸⁹ Atwood Margaret, i.m., 2017, 107–108

¹⁹⁰ Gianotta Meghan, i.m., 2019

¹⁹¹ Bényei Tamás, i.m., 2009

¹⁹² Gianotta Meghan, i.m., 2019

Ezeket a nőket azért választották ki szolgálólányoknak, mert előző életükben szültek gyereket és termékenynek mutatkoznak, illetve bűnösnek vélték tetteiket. Identitásuktól teljesen megfosztják őket, előző nevük feledésbe merül, és a parancsnokuk nevét kell felvenniük. Fred – Fredé. Tehát az övé, az ő tulajdonában áll jelenleg.

Nénik– Gileádban ők azok, akik dolgozó nőknek számítanak. Ők a gileádi asszonyok oktatói, végrehajtói és kísérői, a szolgálólányokkal a „nem nőkkel” és a Mártákkal is kapcsolatban vannak. Felelősségteljesek, fegyelmesek és kemények.

Lydia néni az egyik legbefolyásosabb néni. Életét annak szenteli, hogy „lányai” sikeresek legyenek.¹⁹⁴

„– Minden tőlem telhetőt megteszek – hangoztatta. – A legjobb esélyeket igyekszem nyújtani számotokra.”¹⁹⁵

Noha a nénik nem annyira tiszteletbeli tagjai Gileádnak, mint a feleségek, a nénik előkelő helyet foglalnak el a terhes szolgálólányok és a gileádi gyermekek egészsége és jóléte szempontjából. Azok kivételesek közé tartoznak, akik írhatnak és olvashatnak.¹⁹⁶

„Éppen írt valamit. Mert minden szabály alól van kivétel – erre szintén bizton számíthatunk. A néniknek engedélyezik, hogy írjanak és olvassanak.”¹⁹⁷

Econowives (magyar fordításban „gazdasszonyok”) – három színt kombináló csíkos ruhában járnak. Őket azért tekintik multifunkcionálisnak, mert a mostani feleségek utódjaiként tekintenek rájuk. Tulajdonképpen egy személyben megjelenő háztartási gépek, szexuális tárgyak és reprezentációs célokra használt “társak”).¹⁹⁸

A Nemnők (*Unwomen*) – Gileádban ők a legalacsonyabb rangú nők, akik a kolóniákon, azaz mérgező vegyi anyagokkal mérgezett mezőkön kénytelenek megélni haldokló napjaikat. Gileád munkaerejeként szolgál a kolóniák életében a büntetés legmagasabb formája azok számára, akik a szem előtt vétkeznek. Ha nem akasztással büntetik, akkor ezzel. Még a feleségek is elkerülhetnek a Telepekre, ha nem engedelmessé válnak.

A Márták –magasabb rangúak, mint a szolgálólányok, és más célból is vannak jelen a háznál. Ételt főznek, segítenek a feleségeknek gyermekeik felnevelésében a szolgálólányok megszülése után. Ők zöldben járnak.

¹⁹³ Atwood Margaret, i.m., 2017, 221–222

¹⁹⁴ Gianotta Meghan, i.m., 2019

¹⁹⁵ Atwood Margaret, i.m., 2017, 100

¹⁹⁶ Gianotta Meghan, i.m., 2019

¹⁹⁷ Atwood Margaret, i.m., 2017, 211

¹⁹⁸ Kovács Krisztián, i.m., 2019

Jázabelek– azok a nők, akik nem voltak hajlandók követni Gileád tanításait, esélyt kínálhatnak, hogy Jézabelként, tehát prostituáltként szolgálhassanak. Moira, sikertelen menekülési kísérlete után Jézabel lett. Kábítószeres és alkoholosnak vannak kitéve, szexuális találkozókra kényszerülnek. Azok, akik nem hajlandók, ezt megtenni a Gyarmatokra kerülnek.¹⁹⁹

A gileádi világban a nőket teljesen mértékben megfosztották tulajdonaiktól, az írás az olvasás jogától, csak a nénik és a férfiak írhattak és olvashattak.

„Képes vagyok percekig, hosszú percekig nézegetni a HIT feliratot. Mindössze ennyi olvasnivalót adtak nekem. Ha rajtakapnának, vajon mi történne? Nem én tettem ide a párnát.”²⁰⁰

A regény fő témája egyébként is a nők elnyomására és tárgyiasítására összpontosít. Az előzőekben felsorolt szerepkörökben az a közös, hogy valamilyen szinten mind ki vannak szolgáltatva a rendszer elvárásainak. Nyilván, és véleményem szerint is a szolgálólányok vannak a legrosszabb és legmegalázóbb helyzetben. A férfiak helyzete kicsit más. A regényben szereplő férfiak és nők hatalmi dinamikája és egyértelmű egyenlőtlenségei jelen vannak, de ha jobban megfigyeljük az ő helyzetük sem a legrózsásabb. Fredé kifejezetten úgy gondolja, hogy a férfiaknak sem túl jó életük van Gileádban.

„ Ennek ellenére pokoli nehéz lehet férfinak lenni ilyen körülmények között.

Nem is lehet olyan rossz.

Maga lehet a pokol.”²⁰¹

A férfiak a társadalomban és a családban a legmagasabb tekintélyt töltik be. A gileádi társadalmi hierarchia egyértelműen a férfiak fölé helyezi a férfiakat, a Parancsnokok a legrangosabbak, őket követik az Őrzők, a Szemek és az Angyalok.²⁰²

A nőket megfosztják minden joguktól, ezzel szembe a férfiakat olyan pozitív színben tüntetik fel, hogy az már semmiképp sem fér bele.²⁰³

Olyan női karakterekkel találkozhatunk, a regényben akik, erőt gyakorolnak, pont azt az erőt amellyel Gileád próbálja megfosztani őket.

¹⁹⁹ Gianotta Meghan, i.m., 2019

²⁰⁰ Atwood Margaret, i.m.,2017,103

²⁰¹ Uo.,150

²⁰² Mofiyinfoluwa Okupe, 'A Man's World: Gender, Power and Identity in The Handmaid's Tale' By Okupe Mofiyinfoluwa Adamidun,2019 <https://fiyin-okupe.medium.com/a-mans-world-gender-power-and-identity-in-the-handmaid-s-tale-by-okupe-mofiyinfoluwa-adamidun-6beed341d8d5> (letölve: 2021.04.25)

²⁰³ Kovács Krisztián, i.m., 2019

Atwood azáltal, hogy a regényt női hanggal írta, egy ilyen férfit uraló műfajban, máris hatalmat adott Fredének.

Egyébként a parancsnokkal való tiltott találkozásain, valamint a Nick-vel való szexuális és romantikus kapcsolatán keresztül Fredé fellázad a rendszer ellen, és Nick révén, talál némi vigasztalást.

Ugyanis Gileád nemi szerepei torzok és merevek és a férfiak és nők is egyaránt szenvednek, osztálytól függetlenül. Az önkifejezés semmilyen formája nem megengedett, megfelelési kényszer uralkodik, mindenki retteg, nehogy a Falon végezze. A legjelentősebb nélkülözés pedig vitathatatlanul a szerelem. Fredé nagyon bölcs és elgondolkodtató dolgot mond erről: *„a szex hiányba senki sem hal bele. A szeretethiányba annál inkább. Itt senki sincs, akit szerethetnék; akik fontosak voltak, vagy halottak, vagy messze vannak.”*²⁰⁴

A parancsnok titkos találkozókat keres Fredével, hogy Scrabble-t játsszon vele, a kormány által tiltott intimitás formáját keresi.

„ Ami a küszöbön túl van, az a normális világ. (...)

– Helló – köszön.

A régi üdvözlési formát használja. Hosszú-hosszú ideje, évek óta nem hallottam.

(...)

*– Azt szeretném, hogy Scrabble-özne velem –,”*²⁰⁵

Már önmagában ezek a dolgok is tilosnak számítanak Gileádban. Találkozók a parancsnokkal, társasjáték, de amikor arra kéri Fredét, hogy csókolja meg, ott dőlt meg először a rendszer a szememben. Hiszen pont az vágyik arra, hogy megszegje a szabályokat, akinek szerepe volt ennek a kialakulásában.

„A csókolózás tilos. Ez teszi elviselhetővé. (...)

– Azt akarom, hogy csókoljon meg. (...)

– Rendben – egyezem bele. Hozzálépek s csukott ajkamat az övéhez érintem. (...)

*– Ne így – mondja. – hanem mintha tényleg akarná.”*²⁰⁶

Azok az Őrzők, akiket a csípője lendítésével sértett meg, szintén Gilead elnyomásának áldozatai, mert tilos a szexuális élvezet felfedezése.

„Nekik még nem engedélyezett, hogy nőt érintsenek. Csak a tekintetükkel tapinthatnak meg. Kissé megriszálom a csípőm, érzem, ahogy libben a bő szoknya. Olyan

²⁰⁴ Atwood Margaret, i.m.,2017, 171

²⁰⁵ Uo.,224,225,227

²⁰⁶ Atwood Margaret, i.m., 2017,160,229,230

*ez, mintha az emberkerítés mögül kukucskálna, vagy kikötött kutyával ingerkedne, az orra előtt csontot lengetve...*²⁰⁷

A ház sofőre sincs túl kiváltságos helyzetben: „*A személyzet tagjaként itt lakik a garázs fölött. Alacsony rangú: nőt sem utaltak ki neki, egyet sem.*”²⁰⁸

Maga a Parancsnokné is áldozat, mert a társadalom még mindig elnyomja őket, és érzik a súlyát annak, hogy terméketlenek. Fredé is szánalommal gondol rá néha.²⁰⁹

*„Vajon melyikünknek rosszabb: neki vagy nekem?”*²¹⁰

Fredé pedig a merev patriarchális környezetben is, birtokokat teremt magának: *“szobám.”*²¹¹

A javak elosztása sem egyenlő. Míg a regényben szereplő arisztokraták tulajdonképpen mindenhez hozzá juthatnak a feketepiacról.

*„A cigarettára, gondoltam, a feketepiacról tehetett szert, ami reményt öntött belém. Még most is, hogy voltaképpen nincs többé pénz, létezik feketepiac. Mindig van feketepiac, mindig van valami, amit el lehet cserélni. Ő olyan nő volt, aki kerülgethette a szabályokat.”*²¹²

Addig az alsóbb réteg csak annyihoz, ami a vezetők által engedélyezett és korlátolt termékeket élvezhetik csupán.

Az is az egyik sajátossága közé sorolható a diktatúrának, hogy míg az alattvalókra nagy teher és elvárás rakódik, addig az elit korrumpálódik. Ennek tökéletes példája a Jézabel, ami egy olyan ideológia semleges terület, ahol mind morálisan és szexuálisan is kilehet szórakozni és élni magukat az ott levő arisztokrata uraknak és diplomata vendégeiknek. Nyilvánvalóan pontosan azok az emberek járnak el oda, akiknek a köztársaság létrejöttében elég komoly szerepük volt.²¹³

Egy ilyen regényben, ahol a nők ilyen nagymértékű elnyomásnak vannak kitéve, Atwood emlékeztette az olvasókat arra, hogy a nők nem mindig áldozatai az elnyomásnak, hanem akár elkövetőjévé is válhatnak. A nénik a legideálisabb példák erre. A vörös központban agymosást végeznek a szolgálólányokkal. Hamis és embertelen ideológiákat tanítanak.

²⁰⁷ Uo.,51

²⁰⁸ Uo.,44

²⁰⁹ MofiyinfoLuwa Okupe, i.m., 2019

²¹⁰ Atwood Margaret, i.m., 2017, 161

²¹¹ Uo.,229

²¹² Uo.,39

²¹³ Kovács Krisztián, i.m., 2019

A regényben szereplő hatalom illúzió, mert a szabályokat pont azok az emberik szegik meg, akik érvényre jutatták őket.

A nénik a Jézabelben szabályozzák az ott dolgozó nők szünetet. A parancsnokok pedig oda járnak, szexuális kapcsolatot létesíteni velük, megsértve a gileádi elveket, egyúttal a feleségükkel való házasságukat.

Nőnek lenni Gileádban tehetetlenség, de a regény közelebb megismerése rávezet arra, hogy valójában senkinek sincs hatalma, mindannyian szenvednek. A hatalom és a hatalom illúzióval találkozhatunk a regény során.²¹⁴

Azzal pedig, amit a Parancsnok mond Fredének egyik személyes beszélgetésük során, mélységesen felháborít, ám még is elgondolkodtat, hisz némi igazságot lehet benne találni.

„Azt hittük, jobb világot teremthetünk.

– Jobbat? – bukik ki belőlem alig hallhatóan. Hogy hiheti, hogy ez jobb?

– A jobb sosem jelent mindenkinek jobbat. Mindig vannak, akiknek rosszabbat – feleli.”²¹⁵

3.3 A női test, mint „élő kehely”

A gileádi diktatúrában nemcsak a gondolatokra, hanem az emberi testre is kiterjed a hatalom. Mindennek háttérében pedig a gyermekszám csökkenése és a nemzőképesség hanyatlása áll.

A történet narrátora Fredé szolgálólány: ami azt jelenti, hogy az állam nem követel tőle semmi mást, mint hogy egészséges gyermekeket hozzon a világra, a rezsime vezetői számára,²¹⁶ tehát a Szolgálólányokat kizárólag testük – és annak életadó képessége – határozza meg.²¹⁷

A szolgálólányok időről-időre új családokhoz kerülnek, hogy egy havonta megismételt rituálé (nemi erőszak) keretében teherbe essenek és gyermeket hozzanak a világra meddő házaspár számára.²¹⁸

A testté változtatott nő szimbólummá válik, ezáltal pedig a szimbolikus rend uralma alá kerül. A szolgálólányokat látszólagosan biológiai működésük határozzák meg, és a berendezkedés célja pedig az, hogy a test biologikumát a legelemibb szinten beírassák a

²¹⁴ Mofiyinfoluwa Okupe, i.m., 2019

²¹⁵ Atwood Margaret, i.m., 2017, 339

²¹⁶ Dr. Kovács Gusztáv

²¹⁷ Novák Zsófia, i.m., 2019

²¹⁸ Dr. Kovács Gusztáv

szimbolikus rendbe. A szex célja pedig kizárólag a szaporodás lehet, ugyanis a testté redukált nő tökéletes ellenőrzések alatt áll. A nők zárt terekben létezhetnek, akiknek sem élvezet sem érintés nem jár.²¹⁹

Azért írtam úgy, hogy látszólagosan csak biológiai működésük határozza meg őket, hiszen ez nem feltétlenül igaz, mint ahogy a későbbiekben ez kiderül. A Jézabeli lányok, ahova Moira is került, testükkel szórakozást és élvezeteket nyújtanak a rezsim arra méltó tagjainak, pedig ez szabályellenes!

Gileádban a Szolgálólány teste, életének fő meghatározó eleme. A végtagok, az arc, a szemek, egyáltalán nem kapnak szerepet, ugyanis az állam számára funkciójukat tekintve értéktelennek és hasznavehetetlenek. Ahogy a regény mesélője is fogalmaz: „*Két lábon járó anyaméhnek tekintenek minket, ez minden: szent edénynek, élő kehelynek.*”²²⁰

A petefészkek és a méh jut kulcsfontosságú szerephez, és ez a két dolog határoz meg egy nőt Gileádban. Barbár módon levágják ujjukat vagy kezüket, ha szabálysértésen kapják őket. A kezek és a lábak teljesen fölöslegesek egy olyan állam számára, ahol a szülés dominál, és a nő egy szülőgépnek minősül.

Testüket egyedül táplálékkal táplálják, ugyanis ezt fontosnak tartják, viszont nem miattuk, hanem születendő gyermekük érdekeit szem előtt tartva.

– *Meg kell kapnod a szükséges vitaminokat és ásványi anyagokat – mondta Lydia néni –, méltóképpen Isten kiválasztott edényéhez.*”²²¹

Ebből is csak az derül ki, hogy a test mennyire tárgyiasítva van, Isten kiválasztott edényével azonosítva.

Fredé egyik sajátos védekezési mechanizmusa abban nyilvánul meg, hogyan idegenedik el testétől. Narrációjában számtalan dologgal azonosítja magát, hol „*vérrel hintett apáca*”,²²² hol „*játék baba*”,²²³ hol pedig „*összerakni való dolog*”²²⁴ – de sosem test.²²⁵

Az *ussheri* fogalomhasználat szerint a szolgálólány diszkurzív testképet közvetít, tehát az emberi testeket és testrészeket szimbolikus funkciójuk, a rendszerben betöltött jelentésük határozza meg. Fizikai valóját szinte kívülállóként vizsgálja²²⁶ – „*Régen, ha a testemre gondoltam, a gyönyör hangszerének, szállítóeszköznek vagy az akaratomat*

²¹⁹ Bényei Tamás, i.m., 2007

²²⁰ Atwood Margaret, i.m., 2017, 223

²²¹ Uo., 116

²²² Uo.,40

²²³ Uo.,41

²²⁴ Uo., 117

²²⁵ Novák Zsófia, i.m., 2019

²²⁶ Bús Natália, *Születik- e még ember?* 2012,37

kifejező közegnek tartottam. Használhattam futásra, gombnyomogatásra, hol erre, hol arra, hogy elérjem, amit akarok. Voltak ugyan korlátok, ám a testem mozgékony volt, erős, önálló, és egy velem.

Most a testem másképpen működik. Nem egyéb, mint egy körte alakú központi tárgy körül megszilárdult felhő.(...) Hatalmas, sötét, az éjszakai égbolthoz hasonló úrt rejt magában, mely vöröses fekete inkább, mint fekete. Villódzó, szétpukkanó és kihunyó szikrák kavarnak benne, megszámlálhatatlanul sok, akár a csillagok. Ám minden hónapban feltűnik egy baljós előjel: egy gigantikus holdkorong. Átvonul az égen, megáll, majd továbbhalad, míg már nem látszik. Engem a kétségbeesésbe taszít. Megint az az üresség. Ismét. Hallgatom a szívverésem, a sós, piros vérfolyam hullámzó lüktetését, amely az idő múlását jelzi."²²⁷

Nem véletlen, hogy Fredé testképe teljes válságba kerül, idejétmúlnak érzi saját testét.

*„Máris idegenkedem a meztelenségemtől. A testem olyan idejétmúlnak tűnik.”*²²⁸

A testük fölötti uralom mindennapjaik részét képezik, és lassan-lassan elfelejtik kik voltak és hogyan néztek ki egykoron.

*„Harminchárom éves vagyok. Barna hajú. Cipő nélkül egy méter hetven centi magas. Már alig emlékszem rá, hogy néztem ki azelőtt. A petefészkem működőképes.”*²²⁹

Illetve külső tulajdonságairól akkor kapunk képet, amikor félhomályban a Parancsnok házában egy tükör előtt halad el.

*„Látom magam a hall falán lógó halszemtükörben fehér lebernyegesen, a hajam fekete sörényként omlik le a hátamon. A szemem csillog. Ez tetszik. Önszántamból csinállok valamit. Cselekvő vagyok – mint az igealak, nem? Aki tesz, véghezvisz valamit.”*²³⁰

Testük metaforikussá és szimbolikussá vált. Fredé elvesztette előző életet, és az ott lévő embereket is. A férjét és a lányát is. Szó szerint kicsúsztak a kezei közül, ahogyan az irányítása is az élete fölött.

„Rohanok, szorítom a lányom kezét, (...)

*„Különben is késő már, szétválasztanak minket, a karomat lefogják, a látásom elsötétül, s beszűkülő látóteremből csupán egy igen apró nyílás marad.”*²³¹

²²⁷ Atwood Margaret, i.m., 2017, 129

²²⁸ Uo., 111

²²⁹ Atwood Margaret, i.m., 2017, 234

²³⁰ Uo.,164

²³¹ Uo., 130,131

Ezért is lehet az, hogy a múltba menekül, ugyanis élete azon része, tele van intimitással és érintéssel, ami a mostaniból hiányzik. *„Hibáztathat-e bárki azért, amiért vágyom egy hús-vér test ölelésére? E nélkül én is testetlennek érzem magam.”*²³²

Folyton szüksége van a másokra, ugyanis saját teste által, már nem akarja és nem is tudja definiálni önmagát.²³³

A szolgálólány teste, egy tulajdon, ami a gileádi társadalom kezében van. Köztulajdon. Fredé világossá teszi, hogy ő és a teste, egy közös tulajdonban lévő erőforrás. Sőt, inkább az államé, mint az övé.

*„Négy számjegy és egy szem – az útleveél ellenkezője. Azt hivatott garantálni, hogy el ne tűnhessek valamerre a nagyvilágban. Ahhoz én túlságosan fontos vagyok, túlságosan ritka. Nemzeti kincs.”*²³⁴

Az egész állam tőle várja a csodát. Ha pedig nem képes arra, hogy teherbe essen, alkalmatlannak érzi magát egyetlen feladatára.

*„Minden hónapban aggódva várom, megjön-e a vérzésem, mert ha igen, az maga a kudarc. Azt jelenti, ismét nem sikerült valóra váltanom oly sokak reményeit, s a magaméit sem.”*²³⁵

De valójában a sikeres nemzés lehetetlen, ugyanis Gileád olyannyira begépesítette az embereket, hogy mind a nő és mind a férfi testét külső erők irányítják. A férfi végzi a dolgát, a nő fekszik és befogadja. Az egész jelenet, egy mechanikus ceremónia, melyek nem képesek életet nemzeni.²³⁶

Nem meglepő az, hogy Fredé saját testére úgy tekint, mint ellenségre, önmagával szemben. Hiszen ez az, ami végérvényesen meghatározza őt.

*„Kerülöm, hogy a testemre pillantsak, s nem is amiatt, hogy szégyenletes vagy illetlen volna, mint inkább amiatt, hogy nem akarom látni. Ránézni sem bírok arra, ami olyan végérvényesen meghatároz.”*²³⁷

²³² Atwood Margaret, i.m.,2017, 172

²³³ Novák Zsófia, i.m., 2019

²³⁴ Atwood Margaret, i.m.,2017,114,115

²³⁵ Uo., 129

²³⁶ viiemzee, *Discuss the significance of the representation of the female body as a site of resistance and subjugation in Margaret Atwood's The Handmaid's Tale.* 2019, <https://ofscriptedshadows.wordpress.com/2019/01/03/discuss-the-significance-of-the-representation-of-the-female-body-as-a-site-of-resistance-and-subjugation-in-margaret-atwoods-the-handmaids-tale/amp/?fbclid=IwAR3-ZJqXqcrmfle2f60SuPx8dvVDqknOK0R8d1DNZ2HyOJ1pTdnDSM6UA> (letöltve: 2021.04.25)

²³⁷ Atwood Margaret, i.m., 2017, 111

A test alapvetően bebörtönözöttségének eszköze, viszont a menekülés egyik módja is lehet. Előfordul a regény során, hogy Fredé saját testének belső sötétségében keres menedéket.

„Belesüppedek a testembe, mint valami lápba, mocsárba, ahol csak én tudom a járást. Ingotag talaj, az én felségterületem. Én vagyok a föld is, amelyre a fületem tapasztom, hogy halljam a jövő híreit. Minden nyilallás, a legapróbb fájdalom, a hullámzó anyag rezdülései, a szövetek duzzadása és apadása, a hús fecsegése – ezek mind jelek, olyasmik, amikről feltétlenül tudnom kell.”²³⁸

Ezeket a részeket néhányan az *écriture féminine* példáiként szerepeltetik, amikor a szöveg, a női test tulajdonságával és ritmusával ruházódik fel.²³⁹

Teste töredezettségének gyógyulását Nickben találja meg. Érti az intimitás és a nyugalmat is a társaságában. Ez nem hasonlítható össze a parancsnokkal való “kapcsolatára”, ugyanis vele, ha még titkosan is találkozik és nincsenek azok az elvárások és kötelezettségek, amik voltaképpen lennének, frusztráló számára, ugyanis undorodik tőle. Nickkel pedig más. Vele szabad akaratából van, és újra nőnek érezheti magát mellette.

Glené eltűnésekor pedig rátör a rettegés, hogy ő is gyanúba keveredhet, és élni akarása győzedelmeskedik róla. Képes lenne, beszélni és „kiüríteni magát”.²⁴⁰

„Nem akarok rongybaba módjára csüngeni a Falon, nem akarok szárnyaszegett angyallá válni. Élni akarok, bármiképpen. Önként lemondok a testemről, használja, aki csak akarja. Tehetnek velem, ami tetszik. Nyomorult féreg vagyok.”²⁴¹

Ennél a résznél annyira érezhető Fredé kiszolgáltatottsága, és félelme, mint a regény során még semmikor.

A testápoló és a krémek többször is meg vannak említve a regény során. Ugyanis Fredé elmeséli nekünk, hogy tőlük minden ilyen meg van vonva. Ugyanis bőrük szépsége egyáltalán nem feltétel semmire sem, helyette vajat használnak, de ezt is titokban, ugyanis büntetésben részesülne, ha kiderülne ez a kis cselük is.

„Majd előveszem azt a kis vajdarabot, melyet vacsora után a jobb cipőm orrába dugtam. (...)

Bekenem vele az arcomat és a kezemet is. Mi nem kaphatunk sem kéz-,sem arckrémeket. (...)

²³⁸ Uo.,128

²³⁹ Bényei Tamás, i.m., 2007

²⁴⁰ Novák Zsófia, i.m., 2019

²⁴¹ Atwood Margaret, i.m., 2017,452

*Tárolóedények vagyunk, csupán a belső szerveink fontosak számukra. A külsőnk felőlük kiszikkadhat, megráncosodhat, akár a dió héja.*²⁴²

Fredé többször beszél többes számban, ha magáról és a testéről beszél. Egyik ilyen jelenet a Parancsnokkal való beszélgetése során történik, amikor is azt kéri tőle, hogy Kézkrémet vagy arckrémet ajándékozzon számára.

*„Nagyon kiszárad a bőrünk. – Valami oknál fogva azt mondtam, bőrünk, nem bőröm.*²⁴³

Akadtak olyanok is akik feladták, és végeztek magukkal.

*„Eleinte főleg fürdőszobai balesetek fordultak elő – érfelvágások, fulladások.*²⁴⁴

Összegezve a test egy fontos szerepet tölt be Gileádban, de nem a manapság megszokott módon, hanem állami célból. A szolgálólányok teste pedig értékes, ugyanis termékeny, ez pedig rendkívül nagy kiváltságnak számít Gileádban. Bár értékesnek tekintik őket, nem úgy kezelik őket, hogy ezeket az értékeket szem előtt tartanák.

3.4 Fogantatási szertartás

A szolgálólány meséjének szexuális szertartása az Ószövetség valódi bibliai szakaszát használja a cselekedet igazolására. Az egész szertartásnak megvan a megszokott menete, ahol fontos szerepet kap a Biblia is. Az ott lévő Ráhel, Jákób és Bilha történetére alapul az egész, viszont Gileád története a szankcionáló nemi erőszak felé hajazik, mely szertartás név alatt ismert.²⁴⁵

A regényben a női természettel és testtel való visszaélés itt jelenik meg legerősebben, ugyanis a Biblia adaptációra egy olyan fajta játékot űznek, ami rendkívül gusztustalan és a résztvevők joggal érezhetik azt, hogy színpad kellős közepén vannak, és látják őket.

Maga a szertartás rituális ünnepség, mely felkészülést igényel. A szolgálólány orvoshoz megy, és az előtt este fürdés, mely *„követelmény, ám egyben luxus is”*.²⁴⁶ Aztán pedig várakozás következik számára. Fredé poénosan nyilatkozik erről:

„Várok – megfürdetve, megfésülve, megetetve, akár egy díjnyertes sertés.”²⁴⁷

²⁴² Uo.,162,163

²⁴³ Uo.,256

²⁴⁴ Uo.,110

²⁴⁵ Kustanowitz D. Esther , *How the future of ‘Handmaid’s Tale’ echoes our Biblical past*, 2019 <https://www.jweekly.com/2019/06/20/how-handmaids-tale-echoes-biblical-texts/> (letöltve:2021.04.26)

²⁴⁶ Atwood Margaret, i.m., 2017, 110

²⁴⁷ Uo.,122

Várja a jelet, és amikor „*harangszó elnémul*”²⁴⁸ leballag a lépcsőn, és a háznépe összegyűl. Le nem ülhet, helyét térdre ereszkedve foglalja el, és továbbra is csak vár. Megérkezik, Cora és Rita is, aztán pedig már Nick is jelen van. Nem sokra rá a Parancsnokné jelenléte is betölti a szobát. „*Ezek vagyunk: a ház népe. A Parancsnok pedig a mi urunk.*”²⁴⁹

A Parancsnokra várnak a továbbiakban, és a feszültség csak nő, legfőként Serena Joy részéről, aki tévé műsorokkal próbálja feszültségét kompenzálni. Mindeközben Fredé gondolataiban teljesen máshol jár.

Mikor megjelenik, a Parancsnok azzal kezdődik el a szertartás hivatalos és ünnepélyes része, amikor is a ház ura, kezében a Bibliával, kiáll a ház népe elé. S mi következhet? Ahogyan Fredé meséli: „*ezennel a mi esti mesénk következik.*”²⁵⁰ Olyan könnyednek és poénosnak tűnik az, hogy milyen nyugodtan viseli hősnőnk a helyzetet. Véleményem szerint ő pedig ezzel próbálja kompenzálni a fájdalmát és félelmét. Muszáj pozitívan és nyugodtan állnia az adott szituációhoz, ugyanis ha nem így tenné, mi változna? Lényegében semmi. A szertartás így is úgyis megtörténne, ő pedig felfogása által válna lelki betegé.

A Parancsnok pedig elkezd a szokásos történetet. „*Isten szól Ádámhoz, Isten szól Noéhoz. Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet!*”²⁵¹

Aztán következik Jákób és Bilha, és így tovább. Miután véget ért a Bibliából való felolvasás, ami az egész szertartásnak a kezdetleges felkészítői része volt, jöhet a lényeg. Maga az aktus, az erőszak. Serena nehezen viseli, Fredé narrációjából kiderül, hogy el is sírja magát a Bibliai rész után.

Ami ezt követi az a nemi közösülés a Parancsnok és szolgálólány között. A szertartás célja, nem az élvezet és az intimitás, hanem a gyermeknemzés, tehát kizárólag szaporodási célzatú. A szertartás tehát hivatalosan is kezdetét veszi: „*Hanyatt fekszem, ruhástul, csak az egészségesnek kikiáltott fehér pamut alsónemű hiányzik rólam.*”²⁵²

A Parancsnokné jelképezheti az erő hatalmát, hiszen az ő ölében fekszik a szolgálólány, a feje az ő hasán van. A két nő fogja egymás kezét, ami „*látszólag azt fejezi*

²⁴⁸ Uo., 135

²⁴⁹ Uo.,138

²⁵⁰ Uo.,148

²⁵¹ Atwood Margaret, i.m., 2017, 151

²⁵² Uo.,157

ki, mintha egy test egy lélek volnánk, de valójában azt jelenti, hogy ő irányítja a folyamatot.”²⁵³

S mindeközben a Parancsnok? „(...) *kefél. Amit pedig kefél, az az altestem. Nem mondom, hogy szeretkezik, hisz nem az, amit tesz. A párosodás szó szintén pontatlan lenne, mivel az két együttműködő személyre utal, ezt pedig csak egy végzi. Ugyancsak nem nevezhető erőszakos nemi közösülésnek sem, mert semmi olyan nem történik, amire ne vállalkoztam volna. Sok választásom nem volt, de az adandó néhány közül ezt választottam.*”²⁵⁴

A fogatás folyamatát megfosztják minden érzéki és erotikus voltától.

„*Am ami ebben a szobában folyik, Serena Joy ezüstös baldachinja alatt, az csöppet sem izgató. Semmi köze a szenvedélyhez, a szerelemhez, a románchoz vagy más hasonló képzelgésekhez, melyek régebben oly bizsergetően hatottak ránk. Semmi köze a nemi vágyhoz, legalábbis számomra, Serena számára pedig biztosan nem. Az érzékiség és a testi gyönyör nem tekintendők többé szükségletnek.*”²⁵⁵

A szertartás a Parancsnok és mindenki számára fontos ügy, s mindenféle érzékiségtől megosztották ezt a férfi és női szerelmes összekapcsolódást.

„*Ez bizony nem szórakozás, még a parancsnok számára sem, hanem komoly feladat. Ő is csak teszi a kötelességét.*”²⁵⁶

Mechanikus folyamattá vált, és államüggé. Miután pedig a Parancsnok befejezte „dolgát”: „*Biccent, majd megfordul, és elhagyja a szobát. Az ajtót oly túlzott óvatossággal csukja be maga mögött, mintha mi ketten az ő gyengélkedő anyja volnánk. Van valami mulatságos az egészben, mégsem merek nevetni.*”²⁵⁷

A kölcsönös érzések bármilyen fajtája tilos, ugyanis a szolgálólány se nem szeretője se nem szerelmese a Parancsnoknak.

„*Tilos egyedül maradnunk a parancsnokokkal. Minket szaporodási célra tartanak: se ágyasok, se gésák, se kurtizánok nem vagyunk. Éppen ellenkezőleg: mindent elkövettek, hogy ebből a kategóriából kiemeljenek minket. A szórakoztatás semmilyen körülmények között nem kötelességünk, a titkos vágyak kiélése nem engedélyezett; különös kegyeket nem élvezhetünk sem mi, sem ők, a szerelem pedig szóba sem jöhet.*”²⁵⁸

²⁵³ Uo.,158

²⁵⁴ Uo.,158

²⁵⁵ Uo.,159

²⁵⁶ Uo.,159

²⁵⁷ Uo.,160

²⁵⁸ Uo.,223

Igen ám, de az akkor dőlt meg, amikor a Parancsnok szolgálólányát Fredét, titkos találkozókra kezdte el hívogatni, ahol csókot kért tőle, a későbbiekben személyes dolgokat tárgyaltak meg, és a Jézabelbe is elvitte, hogy ne zavarják őket a ház lakói.

Egy ilyen helyzet és szertartás természetesen mindkét nő számára megalázó, különösen Serena és Fredé helyzetében. Ugyanis nyilvánvaló, hogy Serena gyűlöli szolgálólányát. Képes arra, amire ő nem: gyermeket szülni. A férjnek sem egyszerű véleményem szerint a férfi számára is megalázó lehet, ugyanis férfiasságuk és a nővel való intimitásuk egyenlő a nullával. Bár számukra van Jézabel, őket egyáltalán nem sajnálom, viszont a szolgálólányokat annál inkább.

Megerőszakolják őket, jobb esetben havi egyszer, és ez lesz a természetes számukra. Azt az erőszakot és traumát, ami éri őket, fel sem dolgozzák teljesen, ugyanis ha túlságosan bele élnek magukat abba, amit tesznek velük, felemésztene őket a fájdalom, és nem kizárt, hogy mentálisan zavarttá válnának. Fredé egy két kijelentése is megrázó néha, ugyanis látszólag ő jól viseli az állam által ránehezedett terheket, de csak úgy, hogy a múltba menekül. Ott megtalálja a férjét, a kislányát és az előző életéből maradt szép emlékeket. A szertartás közben is folytonosan tereli gondolatait: *„Eszembe jut, mit tanácsolt Viktória királynő a lányának: Hunyd be a szemed, és gondolj Angliára! Csakhogy ez nem Anglia.”*²⁵⁹

3.5 Anyaság. A szülés, mint rituálé

Mint ahogyan a fogantatási szertartásnak is fontos szerepe van, úgy a szülésnek is. Annak is megvannak a maga szabályai és szokásai. Ez is, mint ahogyan a fogantatási szertartás, egy államilag elrendelt ceremónia.

A regény a VIII. fejezetében találkozhatunk ezzel a jelenettel, amikor is Warrené (Janine) életében elérkezett az a pillanat, amikor teljesíti egyetlen és legfőbb feladatát: megszüli gyermekét a beosztott családnak, ahova kirendelték.

*„Vajon kinek ad életet Warrené? Ép csecsemőnek, mindnyájunk reménye szerint? Vagy valami egyébnek: koponyahiányos, kutypofájú, kéttestű, lyukas szívű, kar nélküli vagy úszóhártyás keze-lábú Nembabának?”*²⁶⁰

Rendkívül nagy csodának számított, ha az ő világukban ép és egészséges gyermeket hoz valaki a világra.

²⁵⁹ Uo.,158

²⁶⁰ Atwood Margaret, i.m., 2017,184

A rituálé egyik fontos része, hogy a nők összegyűlnek abban a házban, ahol a gyermeket váró szolgálólány él. Mint a szolgálólányokat, mint a Parancsnoknékat oda szállítják arra a napra. A férfiaknak nyomuk sincs a házban. „*Minden bizonnyal kártyáznak vagy olvasnak; valami férfias tevékenységgel ütik el az időt.*”²⁶¹

A legszánalmasabb jelenet az egészben pedig a szerephamisítás. Ahogy a szolgálólány készülődik a szülésre, úgy a Parancsnok felesége is. Eljuttatják azt, hogy igazából ő szüli meg a gyermeket.

„*Az apró vézna nő fehér pamut hálóingben fekszik a padlón, szétterülő őszes haja penésznek látszik a szőnyegen; a többiek laposka hasát masszírozzák, mintha csak ő készülne épp világra hozni egy gyermeket.*”²⁶²

A feleséget a többi feleség támogatja és segíti, míg a szolgálólányok és a nénik a szülni készülő szolgálólány mellett virrasztanak.

Magának a szülésnek is megvan a menete. „*Warrené mindkét oldalán egy-egy ismeretlen nő áll, s fogja a kezét – ám lehet, hogy ő kapaszkodik beléjük. Egy harmadik nő Janine hálóingét megemelve babaolajat önt domborodó hasára, s azzal keneti. A lábánál Elizabeth néni ácsorog. (...) Odakészítették már a kétüléssel Szülőszéket is. (...) Addig nem ültetik rá Janinet-t, míg nincs itt az ideje.*”²⁶³

Amikor pedig úgy érzik itt az idő, köré állnak és szólnak a Parancsnoknéknak is, hogy az idő.

„*– Tompítsátok a fényt – rendelkezik Elizabeth néni. – És szóljatok a Parancsnoknéknak, hogy itt az idő.*”²⁶⁴

Ekkor megjelenik a ház úrnője is, és ő is felkapaszkodik a szülőszékre, és a szülés kezdetét veszi. Természetesen a szolgálólányok Janine mellett vannak, és kórusban bíztatják őt eképpen: „*–Nyomj, nyomj, nyomj! –súgják ütemesen. –Lazíts! Lihegj! Nyomj, nyomj, nyomj!*”²⁶⁵

Az hogy ők mindezt csapatban végezték, hatalmas ereje van. Ők is érzik a kimerültséget, lényegében olyan érzésük támad, mintha odabent ők is megszülettek volna egy gyermeket.

²⁶¹ Uo.,187

²⁶² Uo.,191

²⁶³ Uo.,192-193

²⁶⁴ Atwood Margaret, i.m., 2017, 205

²⁶⁵ Uo.,206

„Fáj a mellem, kis előtej szívárog belőle. Néhányunkkal megesik néha. (...) Sajog mindenünk. Képzletben mindegyikünk csecsemőt tart az ölében.”²⁶⁶

Azzal, hogy a szolgálólányokat kényszerítik arra, hogy részt vegyenek ezen a ceremónián is, véleményem szerint azért van, hogy ezzel is emlékeztessék őket arra, hogy mi az ő feladatuk az állam számára. Ugyanakkor, pedig amikor ott vannak, saját veszteségüket is átélnek újra, hiszen előző életükben már valószínűleg szültek gyereket, és ilyenkor az emlékek nem hagyják őket nyugodni. Ők már tudják milyen érzés élteteni adni egy gyermeknek, táplálni őt és mellette lenni, és ettől az állam megfosztotta őket, de emlékeiket nem tudták elvenni tőlük. „A boldogságunk részben az emlékeinkből fakad.”²⁶⁷ Ők teljes szívvel együtt tudnak érezni Janine-nel, míg a feleségek csak külső szemlélőként élik meg az ott történt eseményeket. „A Parancsnokné pedig úgy tekint le a babára, mintha egy csokor virág volna: a hódolat jele, valamiféle nyereségyjáték.”²⁶⁸ A feleségek úgy mutatják, hogy örülnek, de valószínűleg irigyek, és hogy milyen érzés az anyaság, sosem fogják megtudni igazából. Nevetségesen eljátsszák a folyamatot, de hogy érezhetik majd mindezt valóságosnak? Egy másik nő testében növekedett, ott már kialakult a kettőjük között lévő kapcsolat. Az anya és gyermeke között. Ők pedig, az állam és saját javukra elszakítják őket egymástól.

„Janine néhány hónapig szoptathatja csecsemőjét – hisznek az anyatejben. Azt követően áthelyezik valaki máshoz, ahol váltásra van szükség, hátha még egyszer sikerül neki. De sosem fogják kiűzni a Telepekre, sosem fogják Nemnőnek nyilvánítani. Ez a jutalma.”²⁶⁹

A kényszerré és elkötelezettségé váló anyaság teljesen elveszti az értelmét Gileádban. A szolgálólány alapvetően, csak megszüli és abban a percben elszakítják tőle. Ez egy olyan cselekedet számukra, melyet kötelesek megtenni az állam javára. Egy boldog életre gyermekükkel gondolni sem merhetnek, és mentális gyötrődésük csak folytatódik, azzal, hogy szoptatni nekik kell, „hisznek az anyatejben”²⁷⁰ ez az anya és újszülött egyik különleges kapcsolata, melytől hamarosan meg is fosztják őket. Sosem fogja őt gyermeke anyának hinni, és élete minden egyes percétől elzárják majd őt.

Ez a végzetük, ezzel kell együtt élniük. Viszont az anyaság így sem visszataszító számukra. Az életben maradásuk záloga, ami egyben elszomorító, hiszen az anyaság új

²⁶⁶ Uo.,209

²⁶⁷ Uo.,207

²⁶⁸ Uo.,208

²⁶⁹ Uo.

²⁷⁰ Atwood Margaret, i.m., 2017, 208

értelmet nyert államukban. Embertelenségük szélsőséges megnyilvánulása ez. Margaret Atwood azzal, hogy regényében új vonásokkal és jellemzőkkel bővíti a disztópikus műfajt, becsülendő. A hősnő meséje és sorsa az egész emberiség sorsához kapcsolódhat, bármely korszakban és korban.

ÖSSZEFOGLALÁS

Munkám során Margaret Atwood kanadai író nő életművét ismertem meg közelebbről, s ezen belül egyik fő műve köré építettem fel szakdolgozatomat.

Mint kiderült, A Szolgálólány meséje nem mese. A történet, amit meg ismerhetünk, egy vallási álruhába bújtatott diktatúra köré épül, mely a Köztársaság minden lakosát beskatulyázza, főként a nőket, közülük pedig a szolgálólányokat a leginkább.

Mély és elgondolkodtató üzeneteket hordoz magában a mű, aminek befogadása és megemésztése nem könnyű, de pont emiatt hat valóságosként.

Dolgozatomat három fő részre osztottam: az elsőben Atwood életrajzát és munkásságát vizsgáltam, hisz életműve ismerete a regény befogadását segíti. A második részben az alkotással foglalkoztam általánosan. Fogadtatásáról, műfajáról és magáról a történetről és az abból készült sorozatról számoltam be. A harmadik és egyben az utolsó fejezetben vizsgáltam meg részletesen magát a regényt. A bibliai kontextus kérdéseiről tettem említést, a női és férfi szerepekről írtam néhány érdekes információt, és a női test, a szülés és az anyaság témáját is megjelenítettem az adott fejezetben.

Munkám sikeresen révbe ért, ugyanis a regény narrátorát meséjén keresztül megismertem, a szakirodalom segítségével pedig olyan információkra tettem szert, melyek segítettek munkám elkészítésében. A bevezetőben feltett kérdéseimre is választ kaptam, mely szerint: Meg lehet-e békélni egy olyan jelennel, melyből menekülni képtelenség? Véleményem szerint nem. Legalábbis a regény ezt mutatja. Főként pedig hősnőnk, aki jelenéből: az erőszak és alávettség érzése alól a múltba menekül, amelyben boldog és olyan élete volt, ahol tudta, mi a szabadság. Olykor úgy tűnhet, hogy elfogadta és megbékélt sorsával, ám ezt nem sokra rá ellenérv követi. A mi jelenünk az ő múltja, ami számunkra szokványos, számára remény és boldogság-érzet.

A másik kérdésem az volt, hogy: el lehet-e mesélni a feldolgozhatatlant? A válasz egyértelműen igen. A mű narrátorának sikerült, úgy hogy a légnyomasztóbb dolgokat is olykor humorosan tálalta, s így sokkal emészthetőbb volt a befogadás. Fredé szavaival lázadt, mesélt és beszélt nekünk, egy olyan állam tagjaként, ahol az ő szava semmit sem ért, ám minket, olvasókat annál inkább megfogott.

Atwood kiváló író és költő. Ezen regényével is bírálja a társadalmi-politikai elnyomásokat, melyeket nőkön gyakorolnak. Célja, hogy bemutassa női karakterei lelki világát és szenvedését, annak érdekében, hogy az őt olvasó nők önbizalmat és önismeretet szerezzenek olvasmányai által. Bár A Szolgálólány meséje nem túl pozitív üzenettel bír, de

annál inkább arra készíti olvasóit, hogy nyílt szemekkel járjanak, és értékeljék életük minden egyes szabad percét.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. ATWOOD MARGARET (2017): *A szolgálólány meséje*, Ford. Mohácsi Enikő, Budapest, Jelenkor kiadó,
2. BÉNYEI TAMÁS (2007): Női antiutópia: (Margaret Atwood: A szolgálólány meséje, 2007, Műút.-52, 79–83
3. BIBLIA (2008): Magyar Református Egyház, Kálvin János Kiadó, Budapest
4. BÚS NATÁLIA (2012): Születik-e még ember? – A humánreprodukció Aldous Huxley Szép új világ és Margaret Atwood A szolgálólány meséje című regényeiben. In. Erőss Zsolt szerk. *10. Országos Interdiszciplináris, Grastyán konferencia előadásai*, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Grastyán Endre Szakollégium 33–39
5. KISANTAL TAMÁS (2018): *Je suis Offred: A szolgálólány meséje politikai értelmezései és felhasználásai*, Jelenkor, 4sz. 441–449
6. KISS LAURA OLGA (2017): *Szép új világ? - A szolgálólány meséje*, Vasárnapi Napló/41.sz
7. TERJÁN NÓRA (2017): *A szolgálólány antiutópiája - Meggyötrő jövő*, Magyar idők, 3.évf/157.sz.
8. TÓTH J.ZOLTÁN (2019): Az utópia mint disztópia. In Boóc Ádám–Cservák Csaba–Domokos Andrea és Stipta István, szerk. *Glossa luridica*, VI.évfolyam, 1-2. szám, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar
9. Atwood Margaret (2012): *In Other Worlds: SF and the Human Imagination*. London, 2012, 146
10. DAVIDSON, A.E and DAVIDSON C.N (1978): Margaret Atwood's Lady Oracle: The Artist as Escapist and Seer, *Studies in Canadian Literature*, 3/2
11. NORMANN HELGE NILSEN (1994): *Four Feminist Novels by Margaret Atwood*, *American Studies in Scandinavia*, 126–131
12. PATTON MARILYN (1991): *Lady Oracle”: The Politics of the Body*, 32
13. ТУЗОВСКИЙ И. Д. (2009): *Светлое завтра? Антиутопия футурологии или футурология антиутопий*, 312

INTERNETES FORRÁSOK:

1. BAKOS TÍMEA (2017): *A SZOLGÁLÓLÁNY MESÉJE (2017-) – 1. ÉVAD – KRITIKA* <https://hessteg.com/a-szolgalolany-meseje-1-evad-kritika/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
2. BÁNYÁSZ ATTILA (2021): *Margaret Atwood okosabb volt, mint bárki a Harvardon,* <https://konyvesmagazin.hu/nagy/margaret-atwood-a-szavak-ereje-dokumentumfilm.html> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
3. BOCSÁGH DÁNIEL (2019): *A szolgálóleány hozott ajándékot, meg nem is,* <https://kulturpart.hu/2019/08/24/a-szolgaloleany-hozott-ajandekot-meg-nem-is> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
4. BUJDOSÓ BORI (2017): *Trump miatt zseniális?* <https://revizoronline.com/hu/cikk/6714/a-szolgalolany-meseje-1-evad/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
5. DR. KOVÁCS GUSZTÁV, *Miért keresztény olvasmány A szolgálólány meséje?* <https://pecsiegyhazmegye.hu/component/content/article?id=1907:miert-kereszteny-olvasmany-a-szolgalolany-meseje> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
6. ÉLŐ ANITA (2019): *Keresztényellenes feminista? Korántsem! – Ma 80 éves A szolgálólány meséjének írója, Margaret Atwood,* <https://www.valaszonline.hu/2019/11/18/margaret-atwood-testamentumok/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
7. FEKETE JUDIT (2021): *Nők vörös köpenyben, fehér főkötővel – Megnéztük a Margaret Atwood filmet,* <https://noivalto.hu/5-perc-szunet/korlatok-nelkul/margaret-atwood-a-szavak-erejevel-dokumentumfilm-a-szolgalolany-meseje-negyedik-evad/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
8. GYŐRI ANNA (2017): *Mese egy vallási diktatúráról,* <https://www.parokia.hu/v/mese-egy-vallasi-diktaturarol/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
9. HARASZTOS ÁGNES (2017): *Margaret Atwood: A Szolgálólány meséje,* <http://www.jelenkor.net/visszhang/893/a-szolgalolany-meseje-ujratolte> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
10. KÓCZIÁN ZITA (2019): *„Bárcsak fikció lenne a sorozat” - A szolgálólány meséje főszereplőnője a nők helyzetéről vallott,* <https://femina.hu/vilagsztar/elisabeth-moss-szolgalolany-velemen-y-interju> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
11. KÓCZIÁN ZITA (2019): *A szolgálólány meséjében gyűlölt parancsnok - Így hatott a házasságára a sorozat,* <https://femina.hu/vilagsztar/joseph-fiennes-interju-szolgalolany-szerep-hazassag/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
12. KONYVESBLOG (2019): *Hogyan építsünk a Szolgálólány alapján egy életképes diktatúrát?* https://konyvesmagazin.hu/beleolvaso/parhuzamos-univerzumok_553.html?fbclid=IwAR0fk7ITfUiSFCdLXYDqacgAFZjLStC1DN7fZIISfiBX733eQt4pY9rGS-g (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)

13. KOVÁCS KRISZTIÁN (2019): *Sötét jövő vagy jelenvalóság*, https://litera.hu/irodalom/konyvajanlo/kovacs-krisztian-sotet-jovo-vagy_jelenvalosag.html (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
14. KÖLNEI LÍVIA (2017): „*A szolgálólány meséje*” se nem keresztény, se nem fundamentalista, https://mandiner.hu/cikk/20170630_kolnei_livia_a_szolgalolany_meseje_se_nem_kereszteny_se_nem_fundamentalista (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
15. L.J.(2019): *Környezetvédelem, képregények, nők: nagyító alatt Margaret Atwood munkássága és élete*, <https://www.noklapja.hu/mozaik/2019/11/18/kornyeztvedelem-kepregenyek-nok-nagyito-alattmargaretatwood-munkassaga-eselete/?fbclid=IwAR1NuUHYaR18Ms42z0iy-Pqa9f0in29uc-3POx2T9o7teivyQiv8IVQUOYw> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
16. NOVÁK ZSÓFIA (2018): „*A jobb sosem jelent mindenkinek jobbat*”, <http://alfoldonline.hu/2018/01/a-jobb-sosem-jelent-mindenkinek-jobbat/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
17. ORAVECZ ÉVA CSILLA (2019): *Margaret Atwood, aki megalkotta a szolgálólányt*, <https://www.noklapja.hu/psziche/2019/09/17/margaret-atwood-aki-megalkotta-a-szolgalolanyt/?fbclid=IwAR2IhCPs2H3ywuHsNoqynzraX2Lk8oq2TOLoe1BCTiyflqEoYmiiXTJxeYI> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
18. RUFF ORSOLYA (2019): *8 érdekesség a ma 80 éves Margaret Atwoodról*, https://konyvesmagazin.hu/nagy/8_erdekesseg_a_ma_80_eves_margaret_atwoodrol.html?fclid=IwAR1Wu8umx_8KAZYWswwZCMBRjndDcfe_g8gRjs_UdVL63dj7zggHB8n4Qc_8 (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
19. SZENTESI ÉVA (2019): *A türelem erény. A bosszú az enyém* – elolvastuk a szolgálólány meséjének befejezését, <https://wmn.hu/kult/51763-a-turelem-ereny-a-bosszu-az-enyem--elolvastuk-a-szolgalolany-mesejenek-befejezeset-> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
20. SZŐTS ZOLTÁN OSZKÁR (2020): „*A te múltad a mi múltunk*” – a totalitárius diktatúrák áldozatainak európai emléknapjára, <https://wmn.hu/kult/53417-a-te-multad-a-mi-multunk--a-totalitarius-diktaturak-aldozatainak-europai-emleknapjara> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
21. TALABÉR DOMINIKA (2017): *Nobel-esélyesek: Margaret Atwood*, <https://litera.hu/magazin/osszeallitas/nobel-eselyesek-margaret-atwood-78009.html> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
22. TAMÁS ATTILA (2018): *A szolgálólány története: amikor a nőből szülőgép lesz*, https://liget.ro/studio/a-szolgalolany-tortenete-amikor-a-nobol-szulogetp-lesz?fbclid=IwAR0h28BS-ky9q0bqZvePqFG7toAdMgFgR_ImaOC9ZMR4O2_AWHcxMzsqxmw# (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
23. TIBI (2017) *Íme, 10 különbség A Szolgálólány meséje könyv és tv-sorozat között*, https://sorok-kozott.hu/2017/06/ime-10-kulonbseg-a-szolgalolany-meseje-konyv-es-tv-sorozat-kozott/?fbclid=IwAR13qr7cZg27dJ27yDdNkUf1rDQI05oDPO-R6ied_WIBXbtALQm5c9xHiNw (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)

24. VIKI (2017): *A sorozatkészítés magasfoka: A SZOLGÁLÓLÁNY MESÉJE 1.évad kritika*, <https://filmsor.net/a-sorozatkeszites-magasfoka-a-szolgalolany-meseje-1-evad-kritika/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
25. BISHOP NANCY (2020): *Dialogs: Margaret Atwood Talks About Writing, Reading, Werewolves and Truth*, <https://thirdcoastreview.com/2020/11/12/dialogs-margaret-atwood-talks-about-writing-reading-werewolves-and-truth/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
26. DOCKTERMAN ELIANA (2017): *The Differences Between The Handmaid's Tale Show and Book, Explained*, <https://time.com/4759957/handmaids-tale-book-vs-show-differences/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
27. DR JOYCE RUBIN (2018): *Margaret Atwood The Handmaid's Tale*, https://womenshistorynetwork.org/margaret-atwoodthehandmaidstale/?fbclid=IwAR2OUaLMEefrLd3imrbRnRdNXj9QRhbiqVVkpJiBGeP0zKDbcp4_FhZnSM (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
28. ELMHIRST SOPHIE (2019): *Margaret Atwood, The unexpectedly optimistic outlook of Canada's uncannily accurate foreteller of times ahead*, <https://thegentlewoman.co.uk/library/margaret-atwood> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
29. GIANOTTA MEGHAN (2019): *The roles of women in 'The Handmaid's Tale' explained* <https://www.amny.com/entertainment/women-roles-handmaid-s-tale-1-18656550/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
30. GODARD BARBARA (2013): *Margaret Atwood*, <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/margaret-atwood> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
31. GOURLEY PIPER (2020): *The former day jobs of famous writers*, <https://www.nowherebookshop.com/former-day-jobs-famous-writers> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
32. JONES YOUNT CHRISTINE (2017): *The Handmaid's Tale: A Colossal Misrepresentation of the Bible*, <https://churchleaders.com/news/culture/310460-the-handmaids-tale-a-colossal-misrepresentation-of-the-bible.htm> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
33. KIRSHER SHELDON (2019): *Margaret Atwood: Cinematic Portrait Of A Writer*, <https://sheldonkirshner.com/margaret-atwood-cinematic-portrait-of-a-writer/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
34. KUSTANOWITZ D. ESTHER (2019): *How the future of 'Handmaid's Tale' echoes our Biblical past*, <https://www.jweekly.com/2019/06/20/how-handmaids-tale-echoes-biblical-texts/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
35. MAMBROL NASRULLAH (2018): *Analysis of Margaret Atwood's Novels*, <https://literariness.org/2018/04/22/analysis-of-margaret-atwoods-novels/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
36. MINNICKS MARGARET (2019): *'The Handmaid's Tale': Biblical References in a Non-Biblical Series*, <https://reelrundown.com/tv/The-Handmaids-Tale-Biblical-References-in-a-Non-Biblical-Series> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)
37. MOFIYINFOLUWA OKUPE (2019): *'A Man's World: Gender, Power and Identity in The Handmaid's Tale' By Okupe Mofiyinfoluwa Ademidun*,

https://www.google.com/search?q=ttps%3A%2F%2Ffiyin-okupe.medium.com%2Fa-mans-world-gender-power-and-identity-in-the-handmaid-s-tale-by-okupe-mofiyinfoluwa-ademidun-6beed341d8d5&rlz=1C1GGRV_enUA756UA756&oq=ttps%3A%2F%2Ffiyin-okupe.medium.com%2Fa-mans-world-gender-power-and-identity-in-the-handmaid-s-tale-by-okupe-mofiyinfoluwa-ademidun-6beed341d8d5&aqs=chrome..69i57j69i58.1665j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8 (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)

38. NICOLAOU ELENA (2017): *This Biblical Story Is At The Heart Of The Handmaid's Tale*, <https://www.refinery29.com/en-us/2017/04/15/1796/handmaids-tale-meaning-rachel-bilhah-bible-story> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)

39. PRAHL AMANDA (2020): *Biography of Margaret Atwood, Canadian Poet and Write*, <https://www.thoughtco.com/biography-of-margaret-atwood-canadian-writer-4781945> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)

40. ROBERTS KAYLEIGH (2018): 30 Things You Didn't Know About The Handmaid's Tale, https://www.harpersbazaar.com/culture/film-tv/g20067995/handmaids-tale-facts/?utm_medium=social-media&utm_source=facebook&utm_campaign=socialflowFBHBZ&slide=1&fbclid=IwAR0aGZBX2nHc0m_IsTTpgsSvPjihCUBgOlpxnLo1gvHfHk2XYUMUmzXP400 (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)

41. VIEMZEE,(2019): Discuss the significance of the representation of the female body as a site of resistance and subjugation in Margaret Atwood's The Handmaid's Tale, <https://ofscriptedshadows.wordpress.com/2019/01/03/discuss-the-significance-of-the-representation-of-the-female-body-as-a-site-of-resistance-and-subjugation-in-margaret-atwoods-the-handmaids-tale/amp/?fbclid=IwAR3-ZJqXqcrtmfle2f60SuPxB8dvVDqknOK0R8d1DNZ2HyOJ1pTdnDSM6UA> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)

42. YUNKER JOHN (2020): *Eating meat in third person: The Edible Woman by Margaret Atwood* ,<https://www.ecolitbooks.com/2020/03/25/eating-meat-in-third-person-the-edible-woman-by-margaret-atwood/> (Utolsó megtekintés: 2021.05.03)

РЕЗЮМЕ

В ході роботи я детально ознайомилася з творчістю канадської письменниці Маргарет Етвуд, і в рамках цього побудувала свою дипломну роботу навколо однієї з її головних творів.

Як виявилось, "Оповідь служниці" - це зовсім не оповідь, і не казка. Історія, з якою я познайомилася, побудована навколо диктатури, замаскованої під маску релігії, яка охопила всіх жителів Республіки, особливо жінок, а найбільше з них - служниць.

Згаданий твір містить глибокі та спонукальні до роздумів повідомлення, які не просто засвоїти та перетравити, але саме тому він видався справжнім, та близьким до реальності.

Бакалаврська робота була організована наступним чином: перший розділ містить аналіз життєвого та творчого шляху Маргарет Етвуд, оскільки знання її біографії допомагають краще порозуміти роман. В другому розділі я займалася загальним аналізом *Оповіді служниці* - прийомами, жанром, власне історією та серіалом, знятим на його основі. У третьому і останньому розділі я детально розглянула сам роман, згадавши зокрема питання біблійного контексту, зібравши цікаву інформацію про ролі жінок і чоловіків, а також висвітливши теми жіночого тіла, пологів та материнства.

Моя робота видалася успішною, оскільки я пізнала оповідача роману через її оповідь, і за допомогою літератури отримала інформацію, яка допомогла мені підготувати дану дипломну роботу. Крім того, мені також вдалося отримати відповіді на запитання сформульовані у вступі, а саме:

Чи можна змиритися з реальністю, від якої неможливо втекти? На мою думку, ні. Принаймні, на це вказує роман, а тим більше його героїня, яка, тікаючи від почуття насильства і підкорення, в минуле, де в неї було щастя і власне життя, і де вона знала, що таке свобода. Часом може здатися, що жінка прийняла і змирилась зі своєю долею, але незабаром за цим слідує контраргумент. Наше сьогодні - це її минуле, і що є нормальним для нас - для неї почуття надії та щастя.

Іншим запитанням було чи можна розповісти про невимовне? Відповідь однозначно так. Оповідачу твору вдалося часом подати навіть найдепресивніші речі в жартівливій формі, роблячи сприймання роману таким чином набагато більш доступним до сприймання. Фреде виражала свій протест словами, розповідями та

зверталась до нас як член держави, в якій її слова не означали нічого, однак нас, читачів неабияк зачепили.

Маргарет Етвуд - прекрасна письменниця і поетеса. Цим романом вона критикує також і соціально-політичні репресії, що застосовуються проти жінок. Її метою є представити духовний світ і страждання своїх жіночих персонажів, щоб жінки, які читають Оповідь служниці здобули впевненість у собі та пізнали себе прочитавши даний роман. І хоча даний твір має не надто позитивний меседж, він більше змушує читачів відкрити очі і цінувати кожен вільну хвилину свого життя.

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1007910826

Дата перевірки:
18.05.2021 15:23:49 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
18.05.2021 21:40:18 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Balogh Barbara_Magyar szak_Szakdolgozat_2021

Кількість сторінок: 94 Кількість слів: 25221 Кількість символів: 181093 Розмір файлу: 29.13 MB ID файлу: 1008003166

9.14% Схожість

Найбільша схожість: 1.11% з Інтернет-джерелом (<https://www.thoughtco.com/biography-of-margaret-atwood-canadian...>)

9.14% Джерела з Інтернету

180

Сторінка 96

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел